

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

France Prešeren

Poezije

O M N I B U S

BESEDA

France Prešeren

POEZIJE

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-012-X

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Sem dolgo upal in se bal,
slovó sem upu, strahu dal;
srcé je prazno, srečno ni,
nazaj si up in strah želi.

PESMI

Strunam

Strune! milo se glasite,
milo, pesmica! žaluj;
srca bolečine skrite
trdosrčni oznanjui:

kak bledí mi moje lice,
kak umira luč oči,
kak tekó iz njih solzice,
ki ljubezen jih rodi;

od željá kako zdihuje,
po nji hrepeni srcé,
kak mu je veselje tuje,
kak od sreče nič ne ve;

kak s seboj me vedno vleče,
koder hodi, njen obraz,
kak obličje nje cveteče
v srcu nosim vsaki čas;

in kak vé, ki bi nje hvalo
rade pele zanaprój,
ak se ne usmili kmalo,
mórte utíhniť vekomėj!

Té in take vé nosíte
tožbe, strune! tje do nje;
ako mór'te, omečíte
neusmiljeno srcé.

Dekletam

Padala nebeška mana
Izraelcam je v pušavi;
zginila je, ak pobrana
ni bila ob uri pravi.

Kak lepó se rosa bliska,
dókler jutra hlad ne mine!
Komej sonce bolj pritiska,
bo pregnana od vročine.

Rožice cvetó vesele
le ob času letne mlade;
leto pošlje piš in strele,
lépo cvetje jim odpade.

Roža, rosa ino mana
naša je mladost, dekleta!
Svétjem, naj ne bo zaspana,
ki cvetó ji zlate leta.

Fante zbiraš si prevzetna,
se šopiriš, ker si zala;
varji, varji, de priletna
samka se ne boš jokala!

Pod oknam

Luna sije,
kladvo bije
trudne, pozne ure že;
préd neznane
srčne rane
meni spati ne pusté.

Ti si kriva,
ljubezniva
deklica neusmiljena!
Ti me raniš,
ti mi braniš,
de ne morem spat' doma.

Obraz mili
tvoj posili
mi je vedno pred očmi;
zdihujoče
srce vroče
vedno k tebi hrepeni.

K oknu pridi,
drug ne vidi,
ko nebeške zvezdice;

se prikaži,
al sovraži
me srcé, povej, al ne?

Up mi vzdigni,
z róko migni,
ak bojiš se govorít! —
Ura bije,
k oknu ni je,
kaj sirota čém storít!

V hram poglejte,
mi povejte,
zvezde, al res ona spi;
al poslušá,
me le skuša,
al za družega gori.

Ako spava,
naj bo zdrava,
ak me skuša, nič ne dé;
po nje zgubi,
ako ljubi
druž'ga; póčlo bo srcé.

Prošnja

Po drugih se oziraj,
ne morem ti branít';
še men' oči odpiraj,
mi gledat' daj njih svit!

Obešajo glavíce,
ni rožam mar cvetét';
molčijo v gojzdi tice,
ne ljubi se jim pét'.

Ne letajo čebele,
krog cvetja ne šumé;
clo ribice veséle
se klavrno držé.

Žaluje vsaka živa
stvar, draga deklica!
ak dálej sonca skriva
se luč rumenega:

več rož ne rase v polji,
več nima tičov hrib;
čebel več kraj narbolji,
več nima voda rib,

ko misel jaz, ki spejo
v ljubéznjenih sanjáh,
ki si na dan želéjo
zleteti v pesmicah.

Al repetnic razpeti
préd nimajo moči,
de tvojih jim zasveti
nebeška luč oči.

Ak hočeš, de jih sence
pomoril mraz ne bo;
ak hočeš med Slovence,
de tvojo čast nesó;

saj name se oziraj,
ak nočeš me ljubít';
oči mi saj odpiraj,
mi gledat' daj njih svit!

Kam?

Ko brez miru okrog divjam,
prijatljji prašajo me,

Prašajte raj' oblak nebá,
prašajte raji val morjá,

kadar mogočni gospodar
drvi jih semtertje vihar.

Oblak ne ve, in val ne kam, —
kam nese me obup, ne znam.

Samo to znam, samo to vem,
de pred obličje nje ne smem,

in de ni mesta vrh zemljé,
kjer bi pozabil to gorje!

Ukazi

Da ne smem, si ukazala,
belih rok se dotaknít';
zvékla, deklica si zala!
káko znam pokoren bit'.

De ne smem, si ukazala,
od ljubezni govorít';
zvékla, deklica si zala!
káko znam pokoren bit'.

Moram de, si ukazala,
hojo k tebi opustít';
zvékla, deklica si zala!
káko znam pokoren bit'.

Moram de, si ukazala,
tebe se povesod ognít';
zvékla, deklica si zala!
káko znam pokoren bit'.

Zraven si mi ukazala,
de te moram pozabít';
bógal, deklica bi zala!
ak bi moglo se zgodít'.

Al srcé mi drugo ustvari,

al počakaj, de to bít'
v prsih neha — Bog te obvari!
préd ni moč te pozabít'.

K slovesu

Kaj od mene preč oko,
preč obraz obračaš mili?
Kdo te mene ljúbit' sili?
Rajši koj mi daj slovo.

Desno róko brez skrbi
daj k prijaznemu slovesu,
solz v nobenem ni očesu,
žal besede v ustih ni.

Žale misli v srcu ni;
saj ni préd bilo veselo,
ko se zate je unelo,
naj ne bo prihodnje dni!

Vrnil bo se prejšnji čas;
hodil pota bom temotne,
kamor sreče bo togotne
gnal nemili me ukaz.

Moja stara ljuba bo,
bo potrpežljivost mila
zvezo z mano ponovila,
v zakon dala mi rokó.

Od pomóči nje podprt
nosil bom življenja pezo,
dókler zmaga sreče jezo
zadnja ljubca — bela smrt.

Sila spomina

Drug ti je v skrbno nastavljene mreže
nestanovitno zasačil srcé;
vender na mene še nekaj te veže,
kaj de je, komej med nama se ve.

Marsikdej se govorica ti zmeša,
ko me zagledaš med drugimi ljudmi,
marsikdej tvoje oko me pogreša,
išeš okoli me s plašnim' očmi.

Večkrat, ko utrudena praznega hrupa,
v misli zamaknjena sama sediš,
vsili v spomin se ti pevec brez upa,
stari čas skorej nazaj si želiš.

Marsikdej, ko ti tvoj ljubi zapoje,
sreče v ljubezni se baha vesel,
v srcu te zbadajo pesmice moje,
ki jih od njene nesreče sem pel.

Sama sodila si préd me nemilo,
sama me zmeram še sodiš ojstró;
pravijo vender, de slabo plačilo,
kdor me pri tebi zatoži, dobó.

Trdna med nama vzdiguje se stena
'z brezna globóč'ga do strmih nebes;
vender ne vdrža želj skrivnih plaména,
de bi ne mogel on švigniti čez.

Ne pozabíti jih, so te prosili
drugi, ne moje prevzetno srcé;
v mislih ti niso, al mene posili
pomnila boš ti do zadnjega dne.

Zgubljena vera

Nebeško sijejo oči,
ko so sijale prejšnje dni.
Rudeče lica zorno še
cvetéjo, ko so préd cvetle.

Se usta smejajo ko préd,
sladkost ni manjši 'z njih besed.
Otémmil ni ga časa beg,
nič manj ni bel prs tvojih sneg.

Život je tak, roké, nogé
so, kakršne so préd bilé.

Lepota, ljubeznivost vsa
je, kakršna je préd bila.
Al vérvat' v tebe moč mi ni,
kakor sem véerval prejšnje dni.

Le svéta, čista gloriya,
ki vera da jo, je prešla.

En sam pogled je vzel jo preč,
nazaj ne bo je níkdar več.

Ak bi živela vékomej,
kar si mi b'la, ne boš naprej.

Srcé je moje bilo oltar,
préd bogstvo ti, zdaj — lepa stvar.

Mornar

Nezvesta! bodi zdrava,
čolnič po mene plava,
na barko kliče strel;
po zemlji varno hódi,
moj up je šel po vodi,
mi drug te je prevzel.

Pri Bogi sem obljubil,
de préd bom dušo zgubil,
ko nehal te ljubít',
si z desno v desno segla,
pri Bogi si prisegla,
mi vedno zvesta bit'.

Morjá široka cesta
peljala me je v mesta,
kjer lepe deklice;
obrazov njih lepota,
sneg beli njih života
zmotila nista me.

Spet so se jadra bele
od južnih sap napele,
prinesle me nazaj;

dekleta mojga ženo
sem najdel poročeno —
prestal sam Bog ve kaj!

Le jadra spet napnimo,
valovam se zročimo,
kak je čistó morjé!
Kaj njemu upat' smemo,
mornarji dobro vemo;
dekletam kaj — kdo ve?

Ne stráši moč viharja,
ne grom valov mornarja,
se smrti ne boji.
Spomin v potópu mine,
ljubezni bolečine
vsak dan spet oživi!

Po morji barka plava,
nezvesta, bodi zdrava,
sto tebi sreč želim!
Po zemlji srečno hódi;
moj up je šel po vodi,
le jadrajmo za njim!

Soldaška

Pet čevljev merim, palcov pet;
adijo, ljubca, starši,
in zbogom ví, tovarši!
Dopolnil sem devetnajst let,
pet čevljev merim, palcov pet,
in čvrste sem postave
od nog do glave.

Očetov dom! tí ná slovo!
Kdor ni za bolji rabo,
naj varje dom in babo,
al v šolah beli si glavó!
Junaka vabi boj, ne bo
se trudil on a peresam,
in ne z drevesam.

Učeni stan je zaničván,
skrbi in hude leta
moré ubózga kmeta;
narprvi stan soldaški stan:
soldat živi vesel v en dan;
sej cesar dá pol hleba,
in kar je treba.

Doma povsod, doma nikír,
obhódi dosti svéta,
zavolj njega dekleta,
ženice ímajo prepír,
in kadar zapusti kvartír,
si marsiktéra 'z hiše
»_lœYce briše.

Le eni ljubici je zvest,
ti ljubci čast se pravi,
ta gre z njim v boj krvavi,
ga spremi čez goré brez cest,
in čez ozidje trdnih mest,
kjer smrt junaške brate
povabi v svate.

Sej vem, de mora vsak umret',
in iti vsak k pokóju,
na postlji ali v bóju,
potrta starost, mladi cvet. —
Pet čevljev merim, palcov pet,
veselo čem živeti,
junaško — umreti.

Zdravljica

Prijatljji! odrodile
so trte vince nam sladkó,
ki nam oživlja žile,
srcé razjásni in oko,
ki utopi
vse skrbi,
v potrlih prsih up budi!

Komú narpred veselo
zdravljico, bratje! čmo zapét'!
Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinóv sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
rodú naj naš'ga treši gróm;
prost, ko je bil očakov,
naprej naj bo Slovincov dom;
naj zdrobé
njih roké
si spone, ki jih še težé!

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrók, kar ima Slava,
vsi naj si v róke sežejo,
de oblast
in z njo čast,
ko préd, spet naša boste last!

Bog živi vas Slovenke,
prelepe, žlahtne rožice;
ni take je mladenke,
ko naše je krvi dekle;
naj sinóv
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!

Mladenči, zdaj se pije
zdravljica vaša, vi naš up;
ljubezni domačije
noben naj vam ne usmří strup;
ker zdaj vas
kakor nas,
jo sřčno bránit' kliče čas!

Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
ko, koder sonce hodi,
prepír iz svéta bo pregnan,

ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Nazadnje še, prijatli,
kozarce zase vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li,
ker dobro v srcu mislimo;
dókaj dni
naj živí
vsak, kar nas dobrih je ljudi!

V spomin Valentina Vodnika

V Arabje pušavi
se tiček rodi;
v odljudni gošavi
sam zase živi.

So zvezde sestrice,
mu mesec je brat;
ni dano mu tice
si ljubico zbrat'.

Zanj družba ne mara,
in on ne za njo;
v samoti se stara,
mu leta tekó.

Narslajši dišave,
ki zanje sam ve,
naržlahtniši trave,
kadila dragé,

in miro nabira
neutruden vse dni,
se ubada, se upira,
za smrt le skrbi.

Grmado 'z njih dela
prileten samče,
ko pride smrt bela,
na nji se sežge.

Ven plane 'z plamena,
s svetlobo obdan,
slovéčga imena
tič Fenis na dan.

Tak pevec se trudi,
samoten živi,
se v slavi, ko zgrudi
ga smrt, prerodi.

V spomin Andreja Smoleta

Črne te zemlje pokriva odeja
v gróbu tihotnem, naš bratec, Andrej!
Vince zlató se v kozarcih nam smeja,
v tvojo opombo pijemo ga zdéj.

Zbrani prijatliji v spomin ga pijemo
tvojih veselih in žalostnih dni;
zraven si take zdravljice pojemo,
de ni nesrečen, kdor v gróbu leži.

Čedna postava bila ti je dana,
bistri je um ti z bogastvam bil dan;
boljga srcá ni imela Ljubljana,
kak si za srečo človeštva bil vžgan!

Kratko sijale so zvezde prijazne,
v sanjah prijetnih te zibal je up;
jezo si sreče občutil sovražne,
zgodej okusil življenja si strup.

Deklica družga moža je objela,
ki od ljubezni do nje si bil vnet;
trešla v bogastvo nesreče je strela,
kranjski v obupu zapustil si svet.

Videl si Nemško, Francosko, Britansko,
videl si Švajca visoke goré,
videl si jasno nebo italjansko;
sreče ni ranjeno najdllo srcé.

Videl povsod si, kak išejo dnarje,
kak se le uklanjajo zlatmu bogú;
kje bratoljubja si videl oltarje?
S srcam obupnim si prišel domú.

Mogla umreti ni stara Sibila,
de so prinesli ji z doma prsti;
ena se tebi je želja spolnila:
v zemlji domači de truplo leži.

V zemlji slovenski, v predragi deželi,
ki si jo ljubil presrčno ves čas;
v kateri očetje so naši sloveli,
ktera zdéj íma grob komej za nas.

Težka človeku ni zemlje odeja,
vzamejo v sebe ga njene moči;
trčimo, bratje! še vince se smeja,
dolgo Smoletov spomin naj živi!

Od železne ceste

”Bliža se železna cesta,
nje se, ljubca! veselim;
iz Ljubljane v druge mesta,
kakor tiček poletim.”

”Ak je blizo tista cesta,
moraš vzet' me, ljubček moj!
de, pogledat tuje mesta,
bom peljala se s teboj.”

”Sam se po železni cesti
vozil bom od nas do nas;
drugo ljubco v vsakem mesti
ímel bom za kratek čas.”

”Ceste tebi ne zapéram,
ne na Dunaj, v Gradec, v Trst;
tí pa mene pusti zméram,
pet 'mam boljših na vsak prst.”

”Vé Kranjice ste košate,
so prijazne Štajerke;
Trst dekleta 'ma bogate,
Dunaj zal' oblečene.”

”Smo poštene mé Kranjid/P

vsak sleparček ni za nas;
mé pa Hočmo bit' ženice,
ljubce ne za kratek čas."

"Vé si pa želte možičke,
ki ne stópjó z vójence,
zmeram vprežene osličke,
dolgočasne revčeke."

"Tebe sla pa h krotkim ticam
vleče, buzakljunski kos!
Veter dal boš dvajseticam,
pricapljal nazaj boš bos."

"Jaz popeljem se tje v Brno,
snubit Judnje kršene;
bom priženil z ženo črno
penezov na merniké."

"Jaz pa iz domačih starcov
si moža zvolíla bom;
ímel bo ko peska dnarcov,
mene várval bo in dom."

"Žene jaz ne bom zapiral,
bal ne bom se zanjo nič;
nje obresti bom pobiral,
živel brez skrbi ko tič."

"Jaz pa hlače bom nosila,
gospodar bom čez mošnjó;

bom vabila na kosila,
kogar meni bo ljubó.”

”Varij! celi dan bo gódil,
vso noč kašljaj stari mož;
bo te še od hiše spodil,
ak mu stregla prav ne boš.”

”Judnja je ko satan zvita,
kadar boš z njo zavozlan,
privošila skoporita
komej ti bo sok neslan.”

”Torej bodi meni zvesta,
sej te ljubim le samó;
kje je še železna cesta,
koj mi v zakon daj rokó.”

”Tebi jaz ne bom nezvesta,
ljubček! ti si tiček zrel:
ko železna pride cesta,
varij, de ne boš mi ušel!”

”Po nji peljal te ženico
bom na Dunaj, v Gradec, v Trst,
zvesto kazat jim Kranjico,
ak ne bo na poti — krst.”

”Ak kaj tacga se napravi,
boš počakal, ljubček moj!
Vselej mož najmanj zapravi,
ak ženico 'ma s seboj.”

Zapušena

Je za družega dekleta
zdaj ljubezen tvoja vnetá;
jezik ji lažniv' obeta,
jo peljati pred oltar;
Bog te obvar!

De prisegel, si obljubil,
de boš mene sámo ljubil,
de ne boš ti druge snubil,
ni ti v mislih več níkdár,
Bog te obvar!

De srcé, ki je gorelo
le za té, življenje celo
níkdar več ne bo veselo,
kaj je tebi tega mar;
Bog te obvar!

Bog obvar te zdaj in vedno,
Bog obvar te z ljubco čedno,
Bog men' uro daj posledno
préd, ko gresta pred oltar,
Bog te obvar!

Nezakonska mati

Káj pa je tebe treba biló,
dete ljubó, dete lepó!
meni mládi deklici,
neporočeni materi? —

Oča so kléli, tepli me,
mati nad mano jokáli se;
moji se mene sram'váli so,
túji za mano kazáli so.

On, ki je sám bil ljúbi moj,
on, ki je právi óča tvoj;
šel je po svéti, Bóg vé kám;
tebe in mene ga je srám!

Káj pa je tebe treba biló;
dete ljubó, dete lepó!
Al te je tréba biló, al ne,
vender presrčno ljúbim te.

Meni nebó odprto se zdi,
kadar se v tvóje ozrem oči,
kadar prijázno nasméjaš se,
kár sem prestála, pozábljeno je.

On, ki ptíce pod nebam živi,

naj ti dá sréčne, veséle dni!
Al te je tréba biló, al ne,
védno bom sóčno ljubíla te.

Pevcu

Kdo zná
noč temno razjásnit', ki táre duhá!
Kdo vé
kragúlja odgnati, ki kljúje srcé
od zóra do mráka, od mráka do dné!
Kdo učí
izbrísat' 'z spomina nekdánje dni,
brezúp prihódnjih oduzét' spred očí,
praznóti ubežáti, ki zdánje morí!
Kakó
bit' óčeš poét in ti pretežkó
je v prsih nosít' al pekel, al nebó!
Stanu
se svójega spómni, trípi brez mirú!

BALADE IN ROMANCE

Hčere svet

Ljubice pod okno dragi
pride marsiktéro noč,
z deklico se pogovarjat,
dokler se napoči zor.
To je zvedel óča stari,
stari óča, sivi mož,
kregal svojo lepo hčerko,
in svaril jo je rekoč:
"Ako boš pri okni stala,
kadar mimo hodil bo,
ak ponoči govorila,
ino z njim vasvála boš,
hišo bódem ti ogradil,
zidal zid bom krog in krog,
spustil bom okoli hiše
Sultana, de lajal bo,
stari hišni bom ukazal,
de bo spavala s teboj."

Hčerka je odgovorila
te besede mu, rekoč:
"Stari óča, óča ljubi,
ljubi óča, modri mož!
Lojtro bo za zid prinesel,

za peséta kruha kos,
hišna meni davno nosi
pisma s plačano rokó;
ako hóčte, de ne pride
več pod okno ljubi moj,
za ženico dajte dragmu,
ljubi óča! me na dom.”

Učenec

Klel jé neki mlad učenec
pust na pepelnično jutro,
te besede je govoril
v jezi svoji tisto uro:

”O, predpust! ti čas presneti,
de bi več ne prišel v drugo!
Ti med materne petice
si poslal požrešno kugo,
si mošnjico mi rejeno
djal popolnoma na suho;
stari óča se bo praskal,
gledalá bo mati čudno,
malo penezov poslala,
dókaj bóta mi naúkov:
vender to bi še prenesel,
to še ni narveči húdo.

O, predpust! ti čas presneti,
de bi več ne prišel v drugo!
Sem obesil závolj tebe
dókaj časa uk na kljuko;
treba prečuváti bóde
več noči s prižgano lúčjo,

dolgo si glavó beliti,
de popravim spet zamudo;
vender to bi še prenesel,
to še ni narveči húdo.
O, predpust! ti čas presneti,
de bi več ne prišel v drugo!
Si omožil dókaj deklic,
in med njimi mojo ljubco,
mlado deklico nezvesto,
lepo Reziko nemškuto,
za katero rad bi dal bil
kri, življenje, svojo dušo. —
De si njo mi ti omožil,
oh, to je narveči húdo!”

Dohtar

”Dohtar, ti jezični dohtar!
kaj postopaš ti za mano?
Ne prepiram se z nobenim,
de bi peljal mojo pravdo;
ni umrla teta moja,
teta moja, dekle staro,
de bi, dohtar! mi opravljal
po nji dédino bogato;
sem premlada, de bi pismo
ženitvanjsko se pisalo.
Dohtar, ti jezični dohtar!
kaj postopaš ti za mano?” —

”Ne zameri, ne zameri,
cvet lepote, dekle drago!
Naj tekó ti mirni dnevi,
Bog ti žívi teto staro.
Je v šestnajstem, mislim, léti
se možiti še prekmalo;
de te ljúbit’ ni prezgodej,
tvoji mi poglédi právjo.
V pravadah ne želí pero ti,
al srcé, le zate vžgano,
ti želi v ljubezni slúžit’;

brez pokója to za tabo
vódi mi pogléde, misli
in nogé z močjo neznano,
koder hodiš, cvet lepote,
žlahtna roža; dekle drago!”

Turjaška Rozamunda

Hrast stoji v turjaškem dvóri,
vrh vzdiguje svoj v oblake,
v senci pri kamnitni mizi
zbor sedi gospode žlahtne,
ker Turjačan spet gostuje
Rozamundine snubače.

Rozamunda roža deklic,
čast dežele je domače;
nje poglédi, svítle strele
z néba jasnega poslane,
deleč krog junakov srcam
vžigajo skeleče rane.

Dókaj jo baronov snubi:
troje iz dežele laške,
troje iz dežele nemške,
troje 'z štajerske in kranjske,
ino zraven Ojstrovrhar,
ki so boji mu igrače.
Lep junak srcé bil vnel je
gospodične zlo košate;
ki ukaže mu, de prosi
od očeta jo in žlahte.

Njemu óča nje napravi
imenitno gostovanje,
Rozamundo mu obljubi,
reče mu pripeljat' svate
v treh nedeljah, de nevesto
'z hiše spremijo domače.

Tje h gospódi se približa
pevec razglašene slave;
próšen strune ubere, póje
dela vitezov junaške,
in deklet oči nebeške,
srca od njih ognja vžgane.

Ko premolkne, ga popraša
teta Rozamunde zale,
de bi jo čez vse pohvalil,
reče mu besede take:

"Tí povej nam, ki obhodiš
bližnje ino daljne kraje,
kje bi neki dekle raslo
lepši od neveste naše?"

"Bog jo žívi gospodično,
Bog ji hčere daj enake,
tak cveteče, tak sloveče!
Bog ji sine daj junake!
Pod cesarjam zdéj narlepši
cvet turjaška roža rase;

sestra bášetova v Bosni,
sonce vse lepote zdanje
po vsem svéti razglášena,
ako slave glas ne laže,
sama bi utegníla biti
lepši od neveste vaše.”

Ni nevesti všeč, kar reče,
mal’ odgovor ji dopade,
lica spremeni rudeče,
nejevolja jo prevzame,
Ojstrovrharja pogleda,
reče mu iz jeze nagle:

”Slišim, de so Bosnijaki
v sužnost gnali kristijane,
res junakam je sramota,
de jih še obklada jarem.
Meč opaši, Ojstrovrhar!
hlapce zberi in tovarše,
bášetovo izpeljite
sestro, ako kaj veljate.

Radi dali bodo Turki
zanjo naše vam rojake.
Brez otrok moj zakon bodi,
brez veselja leta stare!
ako šla bom préd k poroki,
ako préd moža objamem,
ko pripelješ Bosnijanko

v grad turjaški, de verjamem,
dé je take res svetlobe
turško sonce, kakor slave!” —

Ženin z njo obljubljen svoje
zbera Ojstrovrhar hlapce,
po prijatlje bližnje pošlje,
in si ójster meč opaše,
róčno jezdi nad Turčine,
spolnit voljo svoje drage.
Ne globoka reka, Kolpa,
ne vdržé ga turške straže,
meč krvávi v močni desni,
pred seboj drvi Bosnjake,
bášetovi grad razdene,
reši 'z sužnosti rojake,
z njimi bášetovo lépo
sestro vitez s sabo vzame,
črnooko, svetlolično,
rásti in podobe rajske;
vseh lepot bila je sonce,
ki so tisti čas sijale.

Bolj ko lepa Rozamunda,
lepši Lejla mu dopade,
v grad turjaški je ne pelje,
na svoj grad domú jo vzame.
Cvet junakov, Ojstrovrhar,
ji srcé nedolžno gane.
Vero zapusti Mahóma,

turške šege in navade;
ko bila se naučila
vseh resnic je vere prave,
jo je krstil, potlej njiju
je poročil grajski pater.

Rozamunda gréde v klošter,
čast ljubljanskih nun postane.

Judovsko dekle

Stoji morávski trg, Lesce,
več lepih deklic v njem cvete,
med njimi judovsko dekle.

Kristjane v cerkev hodijo,
po trgi se sprehajajo,
po ljubih se ozirajo.

Rodú Abrahamóvga hči
pa dan na dan doma sedi,
le malokdej gre med ljudi.

Prišel je spet sabotni dan,
ki ne spoštuje ga kristjan,
od vernih Judov praznovan.

Ker tempelj njih deleč stoji,
za poldan spet doma sedi,
popoldan táko govori:

”Od séje meni slábo je,
pustite, ljubi óča! me,
de v dívňjak grem sprehajat se.

Tam lepe rožice cvetó,
vesele tičice pojó,
se plašne srnice pasó.”

Ko v grajski dívňjak je prišla,
judovska lepa deklica,
mladenča najde kršen'ga.

Za bele jo roké prijel,
na srce stisnil, jo objel,
je govoriti tak začel:

”De ljúbit' moram vse ljudi,
tak vera moja me uči,
al ljubiš me; judovska hči?”

Odtégne bele mu roké,
v oči ji stopijo solzé,
odreče mu besede té:

”Ak ravno mene ljúbit' smeš,
jaz dobro vem, ti dobro veš,
de v zakon vzeti me ne smeš.”

In šla je žalostna domú,
tožila milemu Bogú,
de ni nje vere, nje rodú.

Al večkrat je nazaj prišla;
nje vera trden jez je bila;
ljubezni nje ni ustavila.

Zdravilo Ljubezni
Je ljubemu ljubca, lepote cvet,
umrla stara le osemnajst let.

Mladenič obljubi ostati ji zvest,
se noč in dan jokal je mescov šest.

Se milo je jokal, je milo zdihvál,
grob njeni je vsak dan obiskoval.
Ga mati tolaži, tako govori:
"Jaz ímam tri brate, tí ujec tri.
Brat prvi kupec je, on kupe zlatá,
na mero ta ujec tvoj íma srebrá.
Od mesta do mesta se vozi vesel
po svetu, on rad s seboj te bo vzal.

Podaj se k njemu, preglédej svet,
po svetu boš dókaj videl deklet.

Bolj umne, bogate, bolj lepé
boš videl, pozabil podobo njé.

Al, ak ne znebiš se srčnih ran,
nazaj spet pridi čez let' in dan;
mi v kloštru prebiva drugi brat,
tvoj drugi je ujec učen opat.

Opat in menihi, modri možje,
gotovo ti bodo ozdrávlí srcé.

Samota, post, učenost, brevir
nazaj ti spet dali bodo mir;
al, ak ne znebiš se srčnih ran,
nazaj spet pridi čez let' in dan.

Moj tretji brat vojskni je poglavar,
spet pridi nazaj, ne obupaj nikar.

Do srca veliko íma oblast
vojšakov ljubica, presvítla čast,
préd, ko de preteče let' in dan,
na vojaki se znébil boš srčnih ran.”

Se dolgo ugovarjal, branil je,
ni ubranil se prošnjam matere.

Prijazno kupec mu róko poda,
ne zdi se mu škoda zlatá, ne srebrá

Od mesta do mesta s seboj ga je vzel,
ga prosil in silil, de bil bi vesel.

Okoli mu deleč pokazal je svet,
povsod je dosti videl deklet.

Bogate je videl, umne, lepé;
pozabil ni vender ljubce bledé.

In kadar preteče let' in dan,
spet k materi pride bolj bolan.

Ko préd, vsak dan obiskuje grob njé,
tam milo zdihuje, in toči solzé.

Poda se v klošter, kjer materni brat,
je ujec njegoví učen opat.

Opat in menihi, modri možje,
nobeden srcá ozdravit' ne ve.

Se pósti, uči se, in moli brevir,
nazaj se ne vrne v srcé mu mir.

In kádar preteče let' in dan,
spet k materi pride bolj bolan.

Vsak dan obiskuje, ko préd, grob njé,
in milo zdihuje in toči solzé.

"Se k tretjemu ujcu podéj, moj sin!
de srčnih znebiš se bolečin!"

Na vójsko je šel, se srčno bojvál,
časti ni, mir je tamkej iskál.

In préd, ko preteče let' in dan,
do matere pride list poslan.

List črno je zapečaten bil,
"O, mati! tvoj sin je mir dobil!"

Lenora

(Iz nemškega)

Lenora, ko se zazorí,
iz strašnih sanj se spláši:
"Zvest nis', al živ več, Vilhelm tí!
Od kod tak dolg' odláši?"
Je kralja Miroslava roj
pred Prag ji vnesel bil ga v boj,
al zdrav je, kar se ločil,
ni pisal, ne poročil.

Se kralj in cesarica sta
že vender omečila,
prepira trudna dolzega
med sabo se umiríla;
in trum se šum, in vriš, in vrisk,
se turški boben sliš' in pisk,
iz boja vojska cela
domú hiti vesela.

Povsod, kjer le nesó nogé,
po vsaki stézi, póti
mladí, starí iz hiš hité.
ukánju trum naproti.
Boga sin, mati hvalita,

nevesta sprímlja ljubega;
nihče Lenore same
ne kliče, ne objame.

Lenora gór' in dóli vse
je vrste oprášála;
al zanj ne ve noben, kar je
jih vojska dám poslala.
Armada komej je odšla,
Lenora vřže se na tla,
lase si črne ruje,
se grozno togotuje.

K nji mati skrbna prileti:
"Bog vsmíli se!" zdihuje;
"O káj ti je, o ljuba hči!" —
jo sřčno objemúje.
"O mati, mati! preč je, preč!
Za celi svet ne maram več!
Ni milosti pri Bogi,
gorje siroti ubogi!" —

"Usmiljen Bog, pomagaj tí!
Hči, očenaš molive!
Vse dobro je, kar Bog stori.
de usmili se, prosive."
"O mati, mati! laž je tó!
Bog storil meni je hudó!
Kogá sem primolila?
Zdaj mólit' več ni sila!" —

”Ve, kdor Očeta prav pozna,
de rad otrók se usmili;
bo ugásnila bridkost srcá
pri svetem obhajili.” —

”Za to, kar v meni zdaj gorí,
gasila, obhajila ni!
Al obhajilo skliče
iz gróbov vén mrliče?” —

”Na Ogrskem, pomisli, hči!
nezvest tvoj morebiti,
de pravo vero zdaj tají,
se drugi prikupíti.
Iz misel spústi ga! zato
nikoli srečen on ne bo,
bo kriva pekla téga,
ko umiral bo, prisega.” —

”O mati, mati! preč je, preč!
Zgubljena sem, zgubljena!
O smrt, o smrt, ne čakaj več,
de sem bila rojena!
Ugasni luč mi vekoméj!
Me groba noč in strah obdéj!
Ni milosti pri Bogi,
gorje siroti ubogi!” —

”Pomagaj Bog! otroka tí
ubozega ne sodi!

Ne ve, kaj jezik govori,
nje greham mili bodi!
Slovo svetá bridkosti daj,
in spomni se na sveti raj,
kjer duša Bógu zvesta
bo Jezusa nevesta.” —

”O, mati! káj je sveti raj,
káj je pekel, o mati!
Le z njim, le z njim je sveti raj,
pekkel brez njega, mati!
Ugasni luč mi vekoméj!
Me groba noč in strah obdáj!
Brez njega sreče zame
ni tu, ne únstran jame!”

Obup takó po nji bučí,
kri vnema in možgane,
na božje sklepe togotí
predrzo se neznane:
si rani prsi in roké,
de sonce zajde za goré,
de skoz nebeške vrata
zvezd truma pride zlata.

Po vasi góri pok, pok, pok
je od podkvá bobnelo;
zročljaj je s konja mož visok
na klóp pred hišo belo.
Poslušaj! iz nadvratnih lin

zvonček zapoje: cín, cín, cín;
Lenora dobro v hiši
le-te besede sliši:

”Aló, aló! le brž odpri!
Lenora, spiš, al čuješ?
Al zvesta si ti, ljubca! mi,
se smejaš al zdihuješ?”
”O Vilhelm, tí? od kod zdaj te
tak pozno konj prnesel je?
Sem čula, sem jokála,
bridkosti káj prestala!” —

”Opolnoči sedlamo mi,
sem vstal na češkem sveti,
sem pozno vstal, in blizo ni,
te hočem s sabo vzeti.” —
”Brž k meni v hišo, Vilhelm moj!
Zló brije zunaj mraz nocoj,
bom, ljubi! te objela,
na srci te ogrela.” —

”Naj, ljubca! zunaj brije mraz,
de hotel bolj bi briti!
Moj konj cepta, poteka čas,
ne smem se dalj muditi.
Podpaši, vrzi ročnama
na vranca zad se, ljubica!
Z nevesto danes spati,
sto moram milj dirjāti.”

”Kako me nesel boš nocoj
sto milj do domačije?
Poslušaj, ljubi Vilhelm moj!
enajst že ura bije.” —

”Pot gladko, luno lej svetlo!
Mrlič’ in mi ko blisk letmo,
domú še danes zvésto
prinesel bom nevesto.”

”Kje je tvoj dom, kje postljica?
Kakóvo je oboje?”

”O, deleč sta in majhena,
šest dilj in diljic dvoje!” —

”Bo prostor zame?” — ”Ljubca! bo,
podpaši, vrzi se srčno;
že postljica postlana,
je svatovšina zbrana.” —

Lenora brž planila je,
na kónja je zletela,
s prebelimi rokami se
preljub’ga poprijela;
in udri, udri, klop, klop, klop
se urno spústita v kolop,
de sape ji zmanjkuje,
in podkev iskre kuje.

Na levi, desni strani, glej!
kak spred oči leteli

so logi, travniki naprej,
mostovi kak gromeli! —
"Te strah ni? — Luno lej svetlo!
Mrliči jézdjo jadrno!
Jih strah je tebe tudi?"
"Me ni, mrtvih ne budi!"

Kaj tam grčé, kaj tam zvoné?
Kaj vrane frfetajo? —
Mrliča djati v grob velé,
in bilje godrnjajo.
Lej, bliža se pogrebcov trop,
o, čuden vidi se pokop!
Glasovi so enaki
žal'vanju pubčov v mlaki.

"Po polnoči pokop naj bo,
in petje, žalovanje;
nevesto peljem zdéj s sabó,
z menoj na ženitvanje!
Zakroži, mežnar! pesem tí,
roké brž nama, pop! poví,
de zakon naju zveže,
potem se z mano vleže!" —

Zdáj vtihne vse! — Pogrebcov ni!
Pokoren ti besedi,
klop, klop trdó za njim letí
cel trop po konja sledi;
in udri, udri, klop, klop, klop

naprej leteli so v kolop,
de sapa ji zmanjkuje,
in podkev iskre kuje.

Na levi, desni kak letí
grmovje, graja, cesta!
Kako leté jim spred oči,
vasi, trgóvi, mesta! —
"Te strah ni? — Luno lej svetlo!
Mrličí jézdjo jadrno!
Ni strah te mrtvih tudi?"
"Me ni — mrtvih ne budi."

Pogledaj na visélnice!
Plesát' okrog kolesa,
temnó pri luni vidi se,
trop jasen brez telesa.
"Aló, pošasti! z mano zdaj,
mi plésat ženitvanjski raj,
nevesto, ko objamem,
in s sabo v postljo vzamem!"

Pošasti grde veš, veš, veš!
za njima so jo vnele,
ko ójster piš skoz zrelo rež,
tako so té vršele.
In udri, udri, klop, klop, klop
naprej leteli so v kolop,
de sape ji zmanjkuje,
in podkev iskre kuje.

Kar je pod luno, oh, kako,
kako je vse bežalo!
Nad njima z zvezdami nebo,
kako je tó dirjalo! —
"Te strah ni? — Luno lej svetló!
Mrličí jézdjo jadrno!
Ni strah te mrtvih tudi?"
"Gorje, mrtvih ne budi!" —

"Petelin, poje, se mi zdi,
poteka čas mi tukaj! —
V nos jutra sapa me skeli,
brž vranec se zasukaj! —
Končala pot, končala sva!
Odgrinja se ti postljica!
Ko blisk leté duhovi,
tle moji so domovi!"

In nad železne vrata tí
jo skokama drvijo;
švrk! s tanko šibo jih vsmodí,
zapahi odletijo,
in strášno duri zakrčé,
po črnih grobih v skok leté,
čez kamne peketajo,
od lune tí migljajo.

Al preden mignil bi z očmi,
o čudeža neznane!

lej! s kónjika se plajš zdrobi,
ko capice sežgane.
Ni ga lasu na glavi več,
z lasmi mu pade koža preč,
lej! smrt je z uro stala,
kosó v rokáh držala.

Razbija vranec, spenja se,
plamén od njega šine,
in pod Lenoro ubogo vse,
vse udere se in zginé.
In jok in stok je nad zemljó,
in jok in stok je bil pod njo.

Lenora tam v trepéti
jenjvála je živetí.
Pod blede luno se nad njo
duhovi so sklenili,
plesali krog in krog, bridkó
to pesem zatulili:
"Típi, če poka ti srcé!
Prah z Bogam kregat' se ne sme!
Odšla si trupla sili,
Bog duše se usmili!" —

Povodni mož

Od nekde j lepé so Ljubljanke slovele,
al lepši od Urške bilo ni nobene,
nobene očem bilo bolj zaželene
ob času nje cvetja dekleta ne žene. —
Ko nárbolj iz zvezd je danica svetla,
narlepši iz deklic je Urška bila.

Mnógtére device, mnógtére ženice
oko je na skrivnem solzé preliválo,
ker Urški srcé se je ljubega vdalo;
al ljubih bilo je nji vedno premalo.
Kar slišála móških okrog je slovét',
skušála jih v mreže razpete je ujet'.

Je znála obljúbit', je znála odreči,
in biti priljudna, in biti prevzetna,
mladenče unémat', bit' staršim prijetna;
modrij in zvijač je bila vseh umetna;
možake je dolgo vodila za nos,
ga stakne nazadnje, ki bil ji je kos.

Na Starem so trgu pod lipo zeleno
trobente in gosli, in cimbale pele,
plesále lepote 'z Ljubljane so cele

v nedeljo popoldan z mladenči vesele;
bila je kraljica njih Urška brhka,
plesáti ni dolgo nje volja bila.

Jih dókaj jo prosi, al vsakmu odreče,
prešerna se brani in ples odlašuje,
si vedno izgovore nove zmišljuje,
že sonce zahaja, se mrak približuje;
že sedem odbila je ura in čez,
ko jela ravnát' se je Urška na ples.

Al, ker se ozira, plesavca si zbira,
zagleda pri mizi rumeni junaka;
enac'ga pod soncam mu ni korenjaka,
želi si plesáti z njim deklica vsaka —
omrežit' ga Uršika lepa želi,
zaljubljeno v njega obrača oči.

To videt', mladenič se Urški približa:
"Al hótla bi z mano plesati?" ji pravi,
"kjer Donava bistri pridruži se Savi,
od tvoje lepote zaslišal sem davi,
že, Uršika zala! pred tabo sem zdaj,
že, Uršika zala! pripravljen na raj!"

To reče in se ji globoko prikloni,
sladkó mu nasmeja se Uršika zala:
"Nobene stopinjice še nisem plesala,
de čakala tebe sem, res je, ni šala —

zatorej le hitro mi roko podaj,
lej, sonce zahaja, jenjuje že raj!" —

Podal ji mladenič prelepi je róko,
in urno ta dvá sta po pódu zletela,
ko de bi lahké peretnice imela,
bila bi brez trupla okrog se vrtela,
ne vidi se, kdaj de pod noga udar',
plesala sta, ko bi ju nosil vihar.

To videti, drugi so vsi ostrmeli,
od čudeža godcam roké so zastale;
ker niso trobente glasova več dale,
mladenča nogé so trdó zacceptale;
"Ne maram," zavpije, "za gosli, za bas,
strun drugih, ko plešem, zapoje naj glas!"

So brž pridrvili se črni oblaki,
zasliši na nebu se strašno gromenje,
zasliši vetrov se sovražno vršenje,
zasliši potokov derečih šumenje,
pričjóčim po koncu so vstali lasje —
oh, Uršika zala, zdaj tebi gorje!

"Ne boj se, ti Urška! le hitro mi stópi,
ne boj se," ji reče, "ne boj se gromenja,
ne boj se potokov ti mojih šumenja,
ne boj se vetrov mi prijaznih vršenja;
le úrno, le úrno obrni peté,
le úrno, le úrno, ker pozno je že!"

”Ah, majhno postojva, preljubi plesavec!
de jaz se oddahnem, de noga počije.”

”Ni blizo, ni blizo do bele Turčije,
kjer v Donavo Sava se bistra izlije;
valovi šumeči te, Urška! želé,
le úrno, le úrno obrni peté!” —

To reče, hitreje sta se zasukála,
in dalje in dalje od póda spustila,
na bregu Ljubljance se trikrat zavila,
plesáje v valove šumeče planila.
Vrtinec so vidli čolnarji dereč;
al Uršike videl nobeden ni več.

Prekop

Bil nékdaj je mlad pevec; ne bógat al sloveč,
je zložil dókaj pesem, od ljubice narveč,
od ljubice Severe, prevzetne deklice,
ki niso je oméčle njegove pesmi vse.

Pomlad se je zbudila, se veselí je svet;
al tebe pevec vabi 'z ozidja ven nje cvet?
Kaj čutar'co čez pléča iz mesta ven hitiš,
al ne piješ studencov, se mrzlice bojiš?

V kogá si tak zamišljen? káj gledaš tek plašno?
od nje, al od pomladi zmišljuješ pesmico?
Noben ni človek zvedel, kaj mislil je tačas,
so usta omolčale, oblédil je obraz.

Ko najdejo ga, prazna čutárčica leží,
od srca spet do srca mu več ne róji kri. —
Kdo mu je kriv bil smrti, se prašajo ljudje;
nobeden ni bil zraven, sam Bog nebeški ve.

K pogrébu vkup derejo ljudje od vseh strani;
Severe, njega ljubce, med njimi videt' ni.
Skrivéj po pevcu joka znabiti se doma;
o, komej je verjeti, de je tak vsmiljena!

Kaj mašnik z mizereram, kaj danes z líbero,
in z drugo pri pokópu hití molitvijo?
Poroka nanjga čaka, zato tako hiti;
prelepa gospodična Severa se moži.

Zvečer jo je poročil, do polnoči svatvál;
o polnoči vesel je 'z vesele družbe vstal;
ko pride tje do gróbov, kjer scer kraljuje mir,
zasliši med mrličí gospod glasen prepír.

Pred njim odpró se vrata, ven pevec prihiti:
"Zakaj v prst posvečeno ste me zagrebli vi?
Ker sem se sám bil vsmíril, je zdéj prepír zato,
al rabeljnam zapadlo, biričam ni telo?"

Ne ljubci bit' napoti, sem v strupu smrt si pil,
zakaj bi jaz nadležén mrličám v zemlji gníl?"
Odkópan pevec ležal je zjutraj vrh zemljé,
pokópat k tolovajám biričám ga dadé.

Neiztrohnjeno srce

Grob kopljejo, de zadnji mrlič bo vanjga dján;
obraz bledgá mladenča prikaže se na dan.
Kopači ostrmijo, de 'z ust njih sape ni,
manj vstrášeni pogrébci vanj vpirajo oči.

De je lepó, bi sodil, visoko čelo, vsak,
ak bil bi nekakóvi zapustil ga oblak;
bile lepé bi usta, lep bil obraz bi bled,
ak bil bi nekakóvi preč nejevolje sled.

Dalj čas ni trupla gledat', dih prvi ga zdrobi;
srcé samó zavzetim ostane pred očmi.
še bije, še čutiti je ravno tak gorkó,
ko, de bilo bi v prsih še zdravo in živó.

Vsi prašajo, kdo zadnji v to jamo dján je bil,
gotovo bil svetnik je, ker ni ves v gróbu zgnil.
Stal tam je kamen, kterga nihče préd čislal ní,
hité mu mah otrébit', napis tak govori,

de Dobrosláv je pevec bil tjékej pokopan,
ki pel v tak milih glasih je od ljubezni ran,
pel v tak slovečih pesmah čast lepe deklice,
prevzetne gospodične, nemile ljubice.

Al, ko si je zvolila mladenča družega,
iz prs nobena njemu ni pesem več prišla.
Pri Bogu ni tolažbe iskál ne pri ljudeh,
oči kalil mu jok ni, razjasnil lic ne smeh.

Vnemár naprej je živel, manj svet, ko razujzdán,
umrl je nespovédan, in ne v svet' olje djan.
Vsi pravijo, de njemu svetost ne brani gnit',
vsi pravijo, njegovo srcé ne more bít'.

"To pevčovo srcé je," star mož tam govori,
"ak bi bilo svetnika, bi mir mu dala kri;
svetost ne, pesmi večne mu branijo trohnet',
ki jih zaprte v prsih je nosil dókaj let.

Mi mu srcé odprimo, pod nebam naj leži,
de dan današnji prejde, de prva noč miní,
de vstane drugo sonce, pripelje beli dan;
spet zájtro ga poglejmo, ko mine zor hladan.

Hladijo naj ga sapce, naj rosa pade nanj,
naj sonce, luna, zvezde, kar so mu pevskih sanj
préd vdihnile v življenji, prejmejo spet 'z njega;
ak bo ta čas splahnelo, spet zagrebímo ga."

Razplátili srcé so, ležalo noč in dan
je tam pod jasnim nebam, ko mine zor hladán,
ko vstane drugo sonce, srcé tako skopni,
ko beli sneg spomladi, de kaj zagrebsti ni.

Ribič

Mlad ribič cele noči veslá,
visoko na nebi zvezda miglja,
nevarne mu kaže pota morjá.

Več let mu žarki zvezde lepé
ljubezen sijejo v mlado srcé,
mu v prsih budijo čiste željé.

Ak kaki vihar od déleč preti,
ak kaki se morski som privali,
ak káko mu brezno nasproti reži,

na zvezdo gled'jóc vhití, bo otet;
mlad ribič od čistega ognja
po morji je varno veslal več let.

Enkrat se valovi morjá razdelé,
prikažejo 'z njih se dekleta lepé,
do pasa morske dekleta nagé.

Se kopljejo, smejajo, tak pojó:
"O, srečen ribič, srcé zvestó!"
kak dolgo še misliš ti gledati v njo?

Povej nam, ribič! povej zares,
al čakaš, de pade zvezda 'z nebes,
al, de bi k nji zletel, čakaš peres?

Bilo bi drugemu čakati' dolgčas,
bilo bi drugemú čakati' mraz,
bi drugi se ne ogibal nas.

Nocoj bi drugi odprl oči,
bi videl, kak blizo strelca stoji,
lepota; ki zanjo srcé ti gori."

O, res je, de bi tako ne bilo!
vse res, kar dekleta morske pojó;
obup mu zaliva srcé zvestó.

Fant s celo močjo se v veslo upre,
ni mar skalovja mu, viharjov ne,
nič več se na zvezdo ne ozre.

Naprej brez miru svoj čoln drvi;
al ták za pevkami ribič hiti,
kdo ve! al sám pred seboj beži.

Zgubljen je, vtopljen, se bojim;
kdor ljubi brez upa, ga svarim,
nikar naj ne vesla za njim!

Ženska zvestoba

Bil godec je mlad, in lep, in vesel,
lepó je godel, sladkó je pel.

Bilo ni godú, svatóvšne, semnjá,
de tje ne bili bi vabíli ga.

Poslušajo radi ga vsi ljudje,
ga gledajo rade dekleta mladé;

posebno pa Micka, županova hči,
pogosto vanjga obrača oči.

Od čistegá godec jé ognja vnet
za Micko bogato, rožo deklet.

Zastonj več družih postopa za njo,
le njemu prijazno se smeja oko.

In kar mu obetate očesa njé,
potrdijo kmalo besede sladké.

Nje óča scer stavi ljubezni se v bran;
al óča bo spróšen, al pa goljufan.

Obljubi Micka godčova bit';
al samka ostati, se ne možit'.

Prišel je v grad mlad, lep kancelir,
sto zlatih je služil dvakrat štir.

Lohka bi s témi, in kar bo dobil
še zraven, ženico, otroke redil.

Od konca mesto hód' obiskvát;
povabi ga deklic oče al brat.

Vklon materni, gospodične oko
ponujata v zakon mu njeno rokó.

Al v kratkem času se zgodi,
de cele mesce ga v mestu ni.

Novica pravi se na glas,
de hodi k županu pogosto v vas.

Scer oče župan so mož neslan,
kaj dela tam kancelir vsak dan?

Priljudna in lepa je njega hči;
al ona zvestó za godca gori.

Bil vel'ki šmaren prišel je spet,
prišel god Micike, rože deklet.

Bil čas se je Micki prikupít',
zagódnico čas ji je bil naredít'.

Pod oknam godejo godci trijé,
med njimi tam gode ljubi njé.

Pod oknam godejo ure tri;
al Micike lepe k oknu ni.

Nje godec strune pritiska hudó,
od Micike jemlje nékdo slovo.

Na goslih póčila struna je,
godec! ni dobro znamenje.

Zarotil se je, se je zaklel,
de strune druge ne bo napel.

Na mali šmaren preblečena
gospa je Micika v cerkev prišla.

—

"O, godec! kák dolgo boš še žaloval,
kak dolgo se pred ljudmi sramoval?

Pomisli, de v jopici deklica
gospa bi rada vsaka bila.

Zakaj si bogate lotil se?
Snubačov ima na zbiranje."

Tako ga prijatljivi tolažijo,
dokler mu obraz razjásnijo.
Po struni ga le boli srcé;
de več je na gosli napeti ne sme.

Kdor urne roké, sol v glavi ima,
si v vsaki nesreči pomagat' zna.

Spet gosli je godec v róke vzel,
na tri je strune gosti začel.

Preteklo bilo let dvoje še ni,
je boljši godel na strune tri,

ko znal je préd gosti na vse štir,
in več je zaslužil kot mladi kanclir.

Bilo ni godú, svatóvšne, semnja,
de tje ne bili bi vabili ga.

V pondeljek jutro z veselga godú
šel dobre je volje godec domú.

Na pragu deklica lepa stoji,
in solza za solzo ji káplja 'z oči.

"O, deklica! rosna rožica!
kogá te tak žali, božica?"

”Oh, v hiši moj óča leži bolan,
in nimám mu dati, ko sok neslan.”

Bil godec je mehkega srcá,
mošnjico polno deklici da.

Za dar svoj on je nepókoj prejel,
za ubogo deklico se je vnel.

In dolgo ni zastonj zdihoval,
je kmalo objemal jo in kušoval.

Obljubi mu vedno zvesta bit’;
in on se pred pustam z njo poročit’.

Ta čas je končal bil vojsko mir,
spušen na odlog je bil mušketir.

Pred dvema letama bil je ujet,
posíli v soldate bil je vzet.

Jokále so milo njene oči,
ki zděj ji srcé za godca gori.

V nedeljo spet bil je pod lipo ples.
”Kaj vidiš tam? godec! ali je res,

de stara ljubezen ne zarijovi,
devetkrat se vrne, ponovi?

Zakaj se tak jezno obrača t' oko?
Kaj strune pritiskaš tak hudó?"

Plesála sta ravno mimo njega,
na goslih je struna póčila.

Zarotil se je, se je zaklel,
de níkdar več druge ne bo napel.

—

"Neumnost in ubožnost ste sestré,
bila ni deklica taka za té.

Le gosti spet skusi in bodi vesel,
de nisi v zakóna sé mreže ujel."

Tako ga prijatljji tolažijo,
dokler mu obraz razjásnijo.

Po struni ga le boli srcé,
de več je na gosli napeti ne sme.

Po struni se dolgo ni kesal,
na dve je spet kmalo gosti znal.

Bilo ni godú, svatóvšne, semnjá,
de tje ne bili bi vabíli ga.

In bil je spet v gradu god gospe,
tám slišat' slovec'ga godca želé.

In v gradu jé lepa hišna bila,
priljudna, al zvita tičica.
Bila še ni stara dvajset let;
al vender je dobro poznala svet.

Iz ust gospodičen svojih zna,
kak treba se trúdit' je za moža.

Zvestoba je brati v godca očeh,
ki ni je najdel pri ljubicah dveh.

Kak streže mu, kak prilizuje se;
"O, godec! nastavlja ti limanice."

In preden se vnamejo zvezde nočí,
že godec za lepo hišno gorí.

Njo, koder on hodi, iše oko,
vse pesmi njegove nje hvalo pojó.

Tud' ona oblubi le zanjga goret',
in godec presrečni oblubi jo vzet'.

Bile so v gradu velíke gostí,
bila omožila je mlajša se hči.

Prišel je bil v grad marsiktéri svat,
iz mesta prišel je nevestni brat.

šampanjca so pili, veseli bili,
odbila je ura polnoči.

Bil godec zagodel je kotiljón,
vsi prašajo, kje je mladi baron?

Vsi prašajo, kaj se mu zgodilo je?
ker ní ga, de bi on vodil vrste.

In gre ga ískat, klicat strežaj,
in drugi za njim, ker ni ga nazaj.

In pravili so si tam na uho,
kje, de so ga najdli in kako.

Ko godec skrivnost pogovora zve,
mu lica rudeče obledé.

Po strunah lok góri in dóli drvi,
de zadnjih strun ena odleti.

Zarótil se je, se je zaklel,
de druge ne bóde strune napel.

Tri leta so preč, zdravnik je čas,
razjásnil se spet je godca obraz;

on, ko Paganín je navadil se,
de godel na eno struno je.

Na eno je struno godel vesel,
in zraven od svojih ljubic je pel.
In pel je takó od žen in deklet,
de nič nobeni ne sme se verjet'.

Zaljubil se ni v nobeno več,
dal eno jim hvalo je godec sloveč:

"De óne samé nam úrjo roké,
de óne samé nam gláve vedré."

Orglar

Popustí posvetno rabo
orglarček in gre v pušavo,
tam prepevat' božjo slavo,
svoje citre vzame s sabo.

Pesmi svoje med stoglasne
v gójzdu zлива tičov kore,
od prihóda zlate zore,
dókler sonca luč ne ugasne.

Al veselje v srcu vtóni
ščasam mu za petje slavcov,
in vseh gójzda prebivavcov,
ker vsak svojo vedno goni.

On ob drugi si pomladi
zbere tiče mladokljune,
jim prebira svoje strune
in jih raznih pesem vadi.

Kosa, trdokljunsko dete,
od preljub'ga Avgušтина,
vél'koglávega kalina
nauči pét' pesmi svete.

Zmeram svojo goni slavček,
zmeram od ljubezni bije
srcu sladke melodije,
toži ga Bogú pušavček:

”Lej, kalin, debéloglávec,
tódokljúnast kos je svoje
pesmi pustil, lepši poje,
podučit’ ne da se slavec!”

Al Bog slavca ni posvaril,
le posvaril je pušavca:
”Pusti péti mojga slavca,
kakor sem mu grlo stváril.

Pel je v sužnosti železni
Jeremij žalost globoko;
pesem svojo je visoko
Salomon pel od ljubezni.

Kómur pevski duh sem vdihnil,
ž njim sem dal mu pesmi svoje;
drugih ne, le té naj poje,
dokler, de bo v gróbu vtihnil.”

RAZLIČNE POEZIJE

Zvezdogledam

Vsi pojte rakam žvižgat,
lažnivi pratikarji,
lažnivi zvezdoglédi,
vremena vi preroki!
Vi modrijani! hočte
v nebeških zvezdah brati:
al sonce bo dobrotno
nam dalo srečno leto,
al bo nebá togota
vetróv nam šum zbudila,
razsula v pólje točo,
vtopila čoln na morji,
sad umorila trte.
Lažnivi zvezdoglédi!
vsi pojte rakam žvižgat!

Dve sami zvezdi gledal,
oči sem svoje ljube,
dve svítli zvezdi gledal,
sem v njih neumni slepec
vesele bral si dneve,
in sončno brez oblakov
sem bral ljubezni srečo.
Solzé so meni zrasle,

in kes in srd sta zrasla,
sramota ino mojga
mirú je smrt mi zrasla.

Dve sami ste zmotile,
dve sami zapeljale
mi zvezdi umno glávo;
in cel'ga neba hočte
vi zvezde zmodrovati! —
Lažnivi pratikarji,
lažnivi zvezdoglédi,
vremena vsi preroki,
le pojte rakam žvižgat!

V Spomin Matija Čopa

(Mera po zgólih udarjih)

Tájati léd naš šele začne se, pomlád je drugód žé;
v drági slovénski ukroten ni domovíni vihár.
Stéšemo svój si čolnič nov, z Bógam zročmo ga valóvam;
ní se navádil popréd breznov se, skál ogibát'.
Zvézde, ki réšjo, bílé so neznáne, ki čóln pogubejo;
Lélj bíl naš je krmár, drúgi je bíl Palinúr.
Tí nam otél si čolnič, si mu z jádrami krmo poprávil,
ti mu pokázal si pót právo v dežélo duhóv.
Skríta nobena bila ní zvézd ti nebá poezíje,
slédnji je bil ti domač jezik omíkan, učen.
Stári Rimlján kar svetá je gospód, kár Grecija módra,
z Láhi Francóz, španijól, Némec in Albionec,
Čéh in Polják, kar Rús in Ilír, kar ród naš slovénski
slávnih izmíslil si bíl čása do tvójga písánj,
pólno si znádnost imél njih, Čóp! velikán učenósti,
ti si zakláde duhá Krezove bíl si nabrál.
Nísi zaklépal doma tí žláhtnega bláгодарóva,
sebi zročeno mladóst, drúge si z njim bogatíl.
Kómej zastávil, roják, si peró préd praznovajóče
v zgúbo velíko rodú, krívega dókaj zamúd,
v Sáve deréče valóv tam vrtínčinah smír te zasáči,
glás ti zapre besedí, 'z rók ti potégne peró.

Zémlja nemíli čuváj nam zaklad tvój váruje skópa;
gróbi na tvójem očí máteri Slávi rosé.
Níso suhé nam prijátljam očí, ko se spómnilo tebe,
ino predrágih s tebój tvóje ljubézni daróv.
Séme, ki tí zasejál si ga, žé gre v klásje vesélo,
nam in za námi dokáj vnúkam obéta sadú.
Náj se učenóst in imé, část tvója, roják! ne pozábi,
dokler tebi dragó v Kránji slovénstvo živí!

Nova pisarija

Učenec

”De zděj — ko že na Kranjskem vsak pisari,
že bukve vsak šušmar dajé med ljúdi,
ta v prozi, úni v verzih se slepari —
jaz tudi v trop — ki se poti in trudi,
ledino orje naše poezije —
se vriniti želim, se mi ne čudi.
Priatelj! úči mene pisarije:
kakó in kaj ušeč se Kranjcam poje,
odkrij mi proze naše lepotije.”

Pisar

”Ak so pisar postati želje tvoje,
moj zlati uk poslušaj in zastópi,
zapiši trdno ga v možgane svoje!
Ak hočeš kaj veljati v našem trópi,
besed se tujih boj, ko hud’ga vraga,
ak kos si temu, koj na prste stopi.
Naj proza tvoja bo lepote naga,
Minerve nič ne prašaj, poj posili,
pisarjam proza bo, in pesem draga.
Češ biti v kranjskih klasikov števíli,
debelo po gorjansko jo zarobi,
vsi bomo tvojo čast na glas trobili;

ak róvtarske vezáti znaš otróbi,
nov Orfej k sebi vlekel boš Slovéne,
in pozen vnuk poroma k tvoj'mu gróbi.
De kranjšina zaklad ti svoj odklene,
zapústi ročno mestne mi sosede,
tri leta pojdi v róvtarske Atene.”

Učenec

”Al žlahtne kranjske tam cvetó besede,
kjer govoriti dosti več ne znajo,
pastirji samski, ko imena čéde?”

Pisar

”Tam, kjer po stari šegi še drekajo,
kjer ne zmajejo dost', al nič jezika,
besed nemškvavcov grdih ne poznajo.”

Učenec

”O srečne rovte! v vas me iti mika:
al se bojim, pri róvtarji, pri kméti,
de bera besedí ne bo velika.”

Pisar

”Pečene, ljubček! pišeta na svéti
nikomur niso v grlo priletele;
brez truda večno se ne da živeti.
Besede zrášene, besede zrele,
ne v rovtah, po planjavi ne kmetije,
nikjer ne bodo ti na nos visele.
Poslušaj ga, kako jo on zavije,

jezika sol, lepota, de le zine,
in pravo ti vezánje se odkrije.
Tam púl'jo besedí se korenine;
k tem déni konce: ača, išče, uha,
on, ovka, ovec, druge pritikline,
to trédno skupej zvari; primaruha!
lahkó boš v kozji rog ugnal Slovence,
in proti tebi bo Dobrovski — muha.”

Učenec

”O zlati uk! adijo mestne sence!
Apolon drugi bom jaz sred kozarjov
si v rovtah pletel neumrjoče vénce. —
Al naše ljudstvo nekdej ni oltarjov
Minerve in Apolona imelo,
od grških, od latinskih so pisarjov
dobili starši učenost v dežélo,
in z njo besede tuje; — razodéni,
al saj se bóde teh poslužít' smelo?”

Pisar

”Bog tega varij! po nobeni ceni,
jezika naš'ga z njimi ne ognusi!”

Učenec

”Sej tudi drugi to storé Sloveni;
sej vemo, de turčuje Srb, de Rusi
tatárijo, Poljak de francozúje,
de včasih vrli Leh nemškváti musi.”

Pisar

"Lej, v knjigah njih je tol'kanj ljuljke tuje
med lepo, čisto slavšno zasejane,
de je noben purist več ne izruje;
al bukev naše kránjšne spakedrane
pešičico denímo na ognjiše,
prerójen Fenis čist de 'z ognja vstane."

Učenec

"Čemu bó nam, prašam, prazno pogoriše?
Al mutasti počakamo zijali,
de 'z njega zrasede novo besediše?"

Pisar

"Slovensko ljuljko bomo reševali,
hranili dobro zrno, in kar zmanjka,
iz svojih bomo to možgan dodali."

Učenec

"Te čudne zmési starega ostanka
in iz novink Slovenec v Koratani,
ne bo razúmel Štajerc, ne Ljubljanka."

Pisar

"Gorjačarji, tatovi in cigani
po svojem govoré; kogá za silo
nam v bukvah jezik svoj imeti brani?"

Učenec

"Gorjačarsko, cigansko kaj berilo
bo čudno vam pisarjam pomagálo,
ak bo se vse drugači govorilo;
samí svoj uk spoštujete premalo,
več tujk clo tebi, ne zameri, uide,
zakaj bi se jih moje žnablo balo?"

Pisar

"To govori se, kar na jezik pride,
pogovor, ko na ušesa več ne bije,
ko zjutrejna megla se v nič razide;
kar v bukvah je natisnjen'ga, upije,
to, bratec! med učene gre lingviste,
in priča od jezika lepotije.
Slovenci bodo brali bukve čiste,
ak nas ne hval'jo, naj me vzame zlódi
Cel svet posnemal kranjske bo puriste.
Kar nočte vi umeti k svoji škodi,
kar ne dopade vaši slepi buči,
častili bodo pozni to naródi."

Učenec

"Prižgal si, mojster! žark mi nove lúči;
na delapust de sodnega jaz dneva
slovim, še to, kaj pel bom, me poduči!"

Pisar

”Horacij dulce et utile veleva,
kaj prida sliš’jo ušesa naše rade;
nam utile je zrno, dulce pleva.”

Učenec

”Romance zděj pojejo in balade,
tragedija se tudi nam obeta,
sonete slišim peti pevce mlade.”

Pisar

”Od mene pesem vsaka je prekleta;
ki nima prav slovenskega imena,
naj še tako prijetno bo zapeta.
Ljubezen poje pevcov teh Kaména,
jeziku dela ino srcu rane,
v grdobe strela treši naj ognjena!
Balade od čebelice zasrane,
de bi se té med nami zamorile,
tragedije ostale nam neznane!
de bi Kranjice strupa ’z njih ne pile,
ljubezni sladke, ki srce zapelje,
bi z Romejovo Juljo ne čutile!”

Učenec

”Res škoda bi bilo, zděj od nedelje
do druge šestkrat se srcé unáme,
je šega, de kdor pride préd, préd melje!” —

Pisar

”Balade pét’ je mlatva prazne slame,
je reč pohújšljiva in zapeljiva;
Lenoro bere naj, kdor ne verjame.
Romanca je s tragedijo škodljiva,
teh in sonetov in zdravljič ne piši,
sovraži vse té muza sramežljiva.
Poj rajši to, kar treba je pri hiši,
za hleve treba, treba je na polji,
poj to, kar kmet in méščan s pridam sliši.”

Učenec

”Bog ti zaplati uk, po tvoji volji
bom pel: gosence kaj na repo varje,
kak prideluje se krompir narbolji;
kako odpravljajo se ovcam garje,
pregánjajo ušivim glavam gnide,
loviti miš’ učil bom gospodarje.”

Pisar

”O, zlati vek zdéj muzam kranjskim pride!”

Prva ljubezen

Že miru srčnemu nevarne leta,
mladosti leta so slovo jemale;
domače sem lepé poznal dekleta,
dežel sem tujih videl hčere zale;
bila srcá ni próstost men' odvzeta,
že so prevzetne misli mi vstajále,
de mal', al nič ljubezen ne opravi,
pri temu, ki se trédno v bran ji stavi.

Prišla lepote rajske je devica,
de videl bi ne bil podobe njene!
Rudeči zor osramoté nje lica,
in nje oči nebeških zvezd plamene,
nikdár več zdrav ne bo, ki ga pušica
pogléda bistrega v srcé zadene.
Kdo znal popisat' ust bi ljubeznivost,
nedolžnih prs snegá kdo zapeljivost!

Namest iskát' zavetje v trumi gosti,
ko nji podobna stala je pred mano,
ki je od nje na zadnji petek v pósti
Petrarkovo bilo srcé užgano,
pogléda njen'ga užival sem sladkosti,
dokler, de je srcé dobilo rano,

ki peče noč in dan me brez hladila,
ki ni dobiti ji nikjer zdravila.

Ne omečé je lica obledene,
ne pesem žalostnih glasovi mili,
in ne oči od spanja zapušéne,
solzé ne, ki tekó iz njih posili.
Veselje, mir zbežala sta od mene,
obup topi srcé, ker se ne usmili. —
Tako, kdor misli trédno stati, pade,
nevarno gledat' je dekleta mlade.

Zatorej, kómur mar je próstost zlata,
cvetečih deklic naj ne ogleduje!
Bila mirú sta men' očesa tata,
na svoje naj pogléde skrbno čuje;
oči odpró ljubezni dur' in vrata,
skoz té se naša pamet premaguje.
Kdor mene noče bógat', sam bo zvedel,
v nesreče moje reva bo zabrédel.

Slovo od mladosti

Dni mojih lepši polovica kmalo,
mladosti leta! kmalo ste minule;
rodile vé ste meni cvetja malo,
še tega rož'ce so se koj osule,
le redko upa sonce je sijalo,
viharjov jeze so pogostó rjule;
mladost! vender po tvoji temni zarji
srcé bridkó zdihuje, Bog te obvarji!

Okusil zgódej sem tvoj sad, spoznanje!
Veselja dókaj strup njegov je umoril:
sem zvedel, de vest čisto, dobro djanje
svet zaničvati se je zagovoril,
ljubezen zvésto najti, kratke sanje!
zbežale ste, ko se je dan zazóril.
Modrost, pravičnost, učenost, device
brez dot žalváti videl sem samice.

Sem videl, de svoj čoln po sapi sreče,
komur sovražna je, zastonj obrača,
kak veter nje nasproti tému vleče,
kogar v zibéli vid'la je berača,
de le petica da ime sloveče,
de človek toliko velja, kar plača.

Sem videl čislati le to med nami,
kar um slepi, z golgfijami, ležami!

Te videt', grji videti napake,
je srcu rane vsekalo krvave;
mladosti jasnost vender misli take
si kmalo iz srcá spodi in glave,
gradove svitle zida si v oblake,
zelene trate stavi si v pušave,
povsod vesele lučice prižiga
ji up golgfivi, k njim iz stisk ji miga.

Ne zmisli, de dih prve sapce bóde
odnesel to, kar misli so stvarile,
pozabi koj nesreč prestanih škode,
in ran, ki so se komej zacelile,
dokler, de smo brez dna polnili sode;
'zučé nas v starjih letih časov sile.
Zato, mladost! po tvoji temni zarji
srcé zdihválo bo mi, Bog te obvarji!

Glosa

”Slep je, kdor se s petjam vkvarja,
Kranjec moj mu osle kaže;
pevcu vedno sreča laže,
on živi, umrje brez dnarja.”

Le začniva pri Homeri,
prosil reva dni je stare;
mraz Ovidja v Pontu tare;
drugih pevcov zgodbe beri:
nam spričuje Alighieri,
kako sreča pevce udarja;
nam spričujeta pisarja
Luzijade, Don Kihota,
kakošne Parnasa pota —
slep je, kdor se s petjam vkvarja.

Káj Petrarkov, káj nam Tasov
treba pevcov je prijetnih?
slišim od butic neukretnih
prašat' zdanjih, prednjih časov.
Kómur mar prijetnih glasov
pesem, ki pojó Matjaže,
boje krog hrvaške straže,
mar, kar pevec pel Ilirje,

mar Čebel'ce roji štirje,
Kranjec moj mu osle kaže.

Lani je slepar starino
še prodajal, nosil škatle,
meril platno, trak na vatle,
letos kupi si grajšino.
Naj gre pevec v daljno Kino,
še naprej se pot mu kaže,
naj si s tinto prste maže,
naj ljubezen si obeta,
vneti lepega dekleta,
pevcu vedno sreča laže.

Vender peti on ne jenja;
grab'te dnarje vkup gotove,
kupovájte si gradove,
v njih živite brez trpljénja!
Koder se nebo razpenja,
grad je pevca brez vratarja,
v njem zlatnina čista zarja,
srebrnina rosa trave,
s tem posestvam brez težave
on živi, umrje brez dnarja.

ZABAVLJIVI NAPISI

Predgovor in zagovor

Feriunt — summos fulmina montes.
Naj misli, kógar bi pušice té zadele,
de na visoki vrh leté iz néba strele.

Vzrok nezlatega veka

Prišli bi že bili Slovincam zlati časi,
ak klasik bil bi vsak pisar, kdor nam kaj kvasi.

Novi Pegazus

”Višnjani! kam ste svojga polža djali?”
”Za Pégaza smo pevcam ga prodali.”

Čebelice pušičarjam

Ko vsaka ni žival lisica,
tak vsaki ni napis pušica.

Čebelice pravljíčarjam

Pravljíca po Ezóp’ od vas zapeta,
več nima slásti, kakor jed pogreta.

Čebelice šestomerjovcam

Ak kdo v heksametru namest spondeja,
al daktila posluži se troheja,

ne ve, kam se cezure déjo,
on vprega Pégaza v galejo.

Čebelice pesmam brez s in c

”Brez cetov teče vir mu Hipokrene,
in esov v pesmah njega najti ni!”
”Zatorej nimajo nobene cene,
zato so pesmi tiste brez soli.”

Čebelice pevcam letnih časov

Kdor govoriti kaj ne ve,
on vreme hval' al toži;
kdor pevcov peti kaj ne ve,
od letnih časov kroži.

Lesničnjeku in Levičnjeku

Kako bi neki sladke pel Lesničnjek!
Kako bi neki prave pel Levičnjek!

Préd pevcu, pótlej homeopátu

Popréd si pevec bil; zdaj si homeopat;
popréd si časa bil, zdaj si življenja tat.

Čebelarju

Zakaj pač muhe moj lovi Kastelic?
Prodajat' misli jih namest čebelic.

Vodnik

Preblečen sem menišič bil,
in rad sem pel, še rajši pil.

Ravnikarju

Gorjancov naših jezik potujčvavši
si kriv, de kolne kmet, molitve bravši.

Abecedarju

Slovenci! ako čakate slovarja,
ne čakajte ga od abecedárja.

Ahaceljnovim pesmam

Ne čudi se, neslane
de pesmi bodo brane,
lej, pure vabi: "puri, puri!"
in božje vólke: "šuri, muri!"

(Mera po udarjih glásnikov in naslédu soglasnikov)

Nekim pevcam duhovnih pesem

Rés je duhóvna, in rés pésem ní váša duhóvna,
dúh praznoáte ki imá, bóžjega prázna duhá.

Krempeljnu

Nísi je v glávo dobíl, si dobíl le slovénšino v krémplje;
dúh preonémčeni sláb, vóljni so krémplji bilí.

Novičarjam

Tát, rokomáv h govórí jézik drúgim neuméten,
márska po hlévi diší tvója beséda, kmetávš!
Lépši biló bi berílo novíc rokodélsko-kmetíjskih,
ako rokovnjáške in manj bi kmetávške bilé.

Kopitar

Nósil učéno glavó s častjó sem vseh premagávec;
smír in ošábnost ste zmágale mene samé.

Daničarjam

"Gáj daničár, daničárska druhál? svó j píšejo jezik,
slávšine tí júžnih so janičárji dežél."

Dobrovski

"Prijátelj! ki 'z svetá prídeš, mi povéj po pravíci,"
Dobrovius modróst práša Kopítarjovo:
"Al Dubróvničanov, srbski, al már vóli hrváški
jezik píšejo Gáj, Gája goréča druhál?"

Bahači čtvero bolj množnih slave rodov

Čeh, Polják in Ilír, Rús svój 'zobráziti jezik,
njih le mogóčni ga ród íma pravíco písát';
Béli Hrovát, Rusnják ne, Slovák ne, s Slovenci ne drúgi,
tem gre, Sláve pesám, lájati, táce lizát'.

Naróbe Katón

Od drúgih mánjši in časten manj ród je slovénski,
lákota sláve, blagá, vléče písárja drugám.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni;
Stánko, Slovencov vskók, Vrás si naróbe Katón.

Pričujoče poezije

Smé nékaj nas, ker smo Prešérnove, bíti prešérnih;
pésem káže dovolj, kak je naš óče kroták.

Gazele

1

Pesem moja je posoda tvojega imena,
mojega srca gospóda, tvojega imena;
v nji bom med slovenske brate sladki glas zanesel
od zahóda do izhóda tvojega imena,
na posodi v zlatih črkah slava se bo brala
od naróda do naróda tvojega imena;
'z nje svetloba bo gorela še takrat, ko bova
únstran Haronov'ga bróda, tvojega imena.
Bolj ko Delije, Korine, Cintije al Lavre
bi bilo pozábit' škoda tvojega imena.

2

Oči sem večkrat prašal, ali smem
ljubiti te; odgovora ne zvem.
Od déleč gledaš, draga! me prijazno;
prevzetno vihaš nos, ko mimo grem.
Ak v tebe so obrnjeni poglédi,
odtegneš precej svoj obraz očem;
al, ak dekleta druge ogledujem,
zakriti jeze ni ti moč ljudem.
Tako, al ljubiš me, al me sovražiš,
kak bi ti ustregel, siromak ne vem.

3

Žalostna komú neznana je resnica, de jo ljubim,
v pesmih mojih védna, sama govoric, de jo ljubim.
Ve že noč, ki brédko sliši zdihovati me brez spanja,
ve že svítla zarja, dneva porodnica, de jo ljubim.
Ve že jutro, ve že poldne, ve že mračni hlad večera,
tiho tožbo mojga bled'ga, vel'ga lica, de jo ljubim.
Prebivál'sha mojga stenam, mirni je samoti znano,
tudi nepokóju mesta ni novica, de jo ljubim.
Ve že roža, ki pri poti, koder draga hodi, rase,
ve že, ki nad pótjo leta tica, de jo ljubim.
Ve že mokri prag nje hiše, vsaki kamen blizo njega,
ino ve, ki mimo vodi me stezica, de jo ljubim.
Ve že vsaka stvar, kar vedet' in kar slišati od mene,
in verjeti noče draga mi devica, de jo ljubim.

4

Draga! vem, kako pri tebi me opravljajo ženice,
právjo, de v ljubezni moji ni bilo nikdar resnice,
kak si brusijo jezike, in ti štejejo na prste
pri kofeti, kar jih nisem, kar sem ljubil jih, device;
al poslušaj mojo spoved, rekla boš, de sem nedolžen,
de le sama ti si kriva, ak je v temu kaj krivice:
dokler ne cvete še roža, so v časti pri nas vijol'ce,
zvončike, marjetce, druge tudi čislamo cvetlice.
Kdor ni slišal níkdar péti sladkih pesem Filomele,
rad poslušal bo strnade, šinkovce in druge tice.
Al je moč na prvi prostor jo v zbirálših posaditi,

moč ji prvo čast skazáti, ako v njih je ni kraljice?
 Préd dekleta so imele, al kar ti cveteš med njimi,
 vseh lepot nobena nima nam dopasti več pravice.
 To pomisli, ne zameri, de kar sonce sem zagledal,
 od oči so tudi meni se uzdígnilé temníce.

5

Med otróci si igrala, draga! lani — čas hiti;
 letos že unemaš srca po Ljubljani — čas hiti.
 Koder hodiš, te mladenči spremljajo z očmi povsod,
 satelitov trop nam zvezde kraj oznani — čas hiti.
 Zděj je Hanibal pri Kanah, premagavec tvoj obraz,
 naše srca Rim ostrášen, ne ustrahváni — čas hiti.
 Deklica prevzetna! zmisli, kak je kratek vsaki cvet,
 de začne se leto starat' že v srpáni — čas hiti.
 Pevca ubozega usliši, ki ga ranil tvoj pogled,
 préd ko starost bo Maháon njega rani — čas hiti.
 De Helenina lepota, tóljkanj mož pred Trojo smrt
 ni pozabljena, le pesem sama brani — čas hiti.

6

Al bo kal pognalo seme, kdor ga seje, sam ne ve;
 kdor sadí drevo, al bóde zréd'lo veje, sam ne ve.
 Se pod stropam néba trudi let' in dan nomad;
 al pa konec leta bóde kaj priréje, sam ne ve.
 In kupec po sveti hodi, al pa kaj dobička bo,
 za blagó kadar gotove dnarje šteje, sam ne ve.
 In vojšak, ki ga trobenta vabi med kanonov grom,
 kaj plačilo bo vročine, ran in žeje, sam ne ve.

Lej! tak pevec teh gazelic, al jih bereš tí, al ne,
al pri njih srcé ledeno se ogreje, sam ne ve.
In al veš, de tí ga vnemaš, tí mu pevski ogenj daš,
al se smel bo razodeti saj pozneje, sam ne ve.

7

Kdor jih bere, vsak drugači pesmi moje sodi;
eden hvali in spet drugi vpije: "fej te bódi!"
Ta veli mi: poj sonete; úni: poj balade;
tretji bi bil bolj prijatelj Pindarovi odi.
Bo prijeten morebiti temu glas gazelic;
úni bo pa rekel: kaj za Vodnikam ne hódi?
Razujzdanim bodo moje pesmi prenedolžne;
al tercjalke porekó, de jih je vdihnil zlódi.
Jaz pa tebi sami, draga! želel sem dopasti,
drugih nisem prašal, kaj se jim po glavi blódi.

SONETJE

Očetov naših imenitne dela

Očetov naših imenitne dela,
kar jih nekdanjih časov zgodba hrani:
kako Metúlum se Avgustu brani,
kaj je do zdéj Ljubljana doživela;

kak vere bramba je bila dežela,
kako pri Sisku Kolpe so pijani
omagali pred Kranjci Otománi,
vam bo Homerov naših pesem pela.

Preslabe peti boje vam sloveče,
pojó Kranjíc lepoto moje strune,
in tvojo čast, neusmiljena devica!

Pojó ljubezni moje vam nesreče,
kakóvi revež je, ki ga presune
'z oči nebeških vržena pušica.

Vrh sonca sije soncov cela čréda

Vrh sonca sije soncov cela čréda
po néba svítlih potih razkropljena;
od sonca, ljub'ga svoj'ga, zapušena
jih zemlja celo noč z veseljam gleda:

ko se zlatí oblakov truma bleđa,
nazaj pripelje zarja ga rumena,
tak zemlja je v ljubezni vsa zgubljena,
de vanje ne obrne več pogléda.

Kar zvezd nebo deklet ima Ljubljana;
rad ogledujem vas cvetéčolíčne,
ljubljsanske, ljubeznive gospodične!

Al dragi taka moč je čezme dana,
de pričo nje sem slep za vse device,
zamaknjen v mil' obraz srcá kraljice.

Tak kakor hrepení oko čolnarja

Tak kakor hrepení oko čolnarja
zagledat' vajni zvezdi, Dioskúri!
kadar razgraja piš ob hudi uri,
ko se tepó valovi, grom udarja —

zakaj, ak vajnih zvezd zasije zarja,
vetrovam Eol kój zaklene duri,
po morji, po razjasnjenem azuri
kraljuje mir, potihne šum viharja —

tak, draga deklica! zvezd tvojih čakam,
takó in bolj še čakam hrepeneče,
oči zagledat' tvojih svítle žarke;

zakaj, ak tí rekó bežát' oblakam,
ak še takó vihari jeza sreče,
nebo se kój zvedri krog moje barke.

Dve sestri videle so zmoti vdane

Dve sestri videle so zmoti vdane
oči: bilo dekle je nizko ena,
bila je druga njíj visoka žena,
obe lepote cvet, in čast Ljubljane.

Pobegnil ták sem, kakor srna plane
od lovcov v prejšnjih časih ostreljena;
ko spet se strelcov truma ji zelena
prikaže in jo spomni stare rane.

Ak prašate, od kod strahota taka?
ranila mene z ójstro sta pušico,
Kupído strelec, mati z njim njegova.

Ta dva sem mislil videti bogova:
za Amorja sem manj' imel sestričo,
bila je večí Veneri enaka.

Kupído! tí in tvoja lepa starka

Kupído! tí in tvoja lepa starka,
ne bóta dalje me za nos vodila;
ne bom pel vajne hvale brez plačila
do końca dni, ko siromak Petrarka.

Dovolj je let mi že napredla Parka;
kogá mi je prinesla pevska žila?
Nobena me še ni deklet ljubila,
kadir ne bom več vaju brez preudarka.

Obéti vajni so le prazne šale;
sit, nehvaležnika! sem vajne tlake;
té leta, ki so meni še ostale,

cel dan iz pravn koval bom rumenjake,
zvečer s prijatlji praznil bom bokale,
preganjal z vinam bom skrbi oblake.

Je od vesel'ga časa teklo leto

Je od vesel'ga časa teklo leto,
kar v Bétlehemu angelcov hozana
je oznanila, de je noč končana,
dvakrat devetsto triintrideseto.

Bil vel'ki teden je; v saboto sveto,
ko vabi mólit božji grob kristjana,
po cerkvah tvojih hodil sem, Ljubljana!
v Trnovo, tje sem uro šel deséto.

Trnovo! kraj nesrečnega imena;
tam meni je gorje bilo rojeno
od dveh očetov čistega plamena.

Ko je stopila v cerkev razsvetljeno,
v srcé mi padla iskra je ognjena,
ki ugásnit' se ne da z močjo nobeno.

Sonetni venec

Poet tvoj nov Slovincam venec vije

Poet tvoj nov Slovincam venec vije,
'z petnájst sonetov ti takó ga spleta,
de "magistrale", pesem trikrat péta,
vseh drugih skupej veže harmonije.

Iz njega zviraj, vanjga se spet zlije
po vrsti pesem vsacega soneta;
prihodnja v prednje koncu je začeta;
enak je pevec vencu poezije:

vse misli zvirajo 'z ljubezni ene,
in kjer ponoči v spanji so zastale,
zbudé se, ko spet zarja noč prežene.

Ti si življenja moj'ga magistrale,
glasil se 'z njega, ko ne bo več mene,
ran mojih bo spomin in tvoje hvale.

Ran mojih bo spomin in tvoje hvale

Ran mojih bo spomin in tvoje hvale
glasil Slovincam se prihodnje čase,
ko mi na zgodnjem gróbu mah porase,
v njem zdanje bodo bolečine spale.

Prevzetne, kakor ti dekleta zalé,
ko bodo slišale teh pesem gláse;
srcá železne djale preč opase,
zvestó ljubezen bodo bolj spoštvále.

Vremena bodo Kranjcam se zjasnile,
jim milši zvezde, kakor zdéj sijale,
jim pesmi bolj sloveče se glasile;

vender té bódo morebit' ostale
med njimi, ker njih poezije mile
iz srca svoje so kali pognale.

Iz srca svoje so kali pognale

Iz srca svoje so kali pognale,
ki bolečin molčati delj ne more;
enak sem pevcu, ki je Leonore
pel Estijanke imenitne hvale.

Des' od ljubezni usta so molčale,
ki mu mračila je mladosti zore,
ki v upu nič imela ni podpore,
skrivěj so pesmi jo razodevále.

Željá se ogenj v meni ne poleže,
des' upa tvoj pogled v srcé ne vlije,
strah razžalíti te mi jezik veže.

Bridkost, k' od nje srcé več ne počije,
odkrivajo njegove skrivne teže
mokrócvetéče rož'ce poezije.

Mokrócvetéče rož'ce poezije

Mokrócvetéče rož'ce poezije
očitajo tó, kar se v prsih skriva.
Srcé mi je postalo vrt in njiva,
kjer seje zdéj ljubezen elegije.

Njih sonce tí si. V oknu domačije,
ne da te najti, luč ti ljubezniva!
v gledišču, na sprehódih sreča kriva,
ne v krajih, kjer plesavk vrsta se vije.

Kolikokratov me po mesti žene
zagledat tebe želja; ne odkrije
se men' obraz lepote zaželene.

V samoti iz oči mi solza lije,
zatorej pesmi tebi v čast zložene
iz krajov niso, ki v njih sonce sije.

Iz krajev niso, ki v njih sonce sije

Iz krajev niso, ki v njih sonce sije,
kjer tvoje milo se oko ozira,
kjer vsa v poglédu tvojem skrb umira,
vseh bolečin se pozabljivost pije;

kjer se veselje po obrazi zlije,
kjer mine jeza notránj'ga prepira,
kjer petje 'z polnega srcá izvira,
zbudé se v srcu sladke harmonije;

kjer poroseno od ljubezni čiste,
kalí, kar žlahtnega je, žene zale,
ko, ki budi dih pomladanski liste,

od tamkej niso pesmi tvoje hvale,
pomladi srečne, blagodarne tiste
cel čas so blagih sapic pogrešvále.

Cel čas so blagih sapic pogrešvâle

Cel čas so blagih sapic pogrešvâle,
od tebe, drage dekllice prevzetne,
prinesle niso božicam prijetne,
ki bi bila jih oživela, hvale.

Bile so v strahu, de boš tí, de zale
Slovenke nemško govorít' umetne,
jih boté, ker s Parnasa so očetne
dežele, morebiti zaničvâle.

Kaméne naše zapušene bož'ce,
samice so pozabljene žalvâle,
le tujke so častile Kranjcov množ'ce.

Cvetlice naše poezije stale
do zdéj so vrh snežnikov redke rož'ce,
obdajale so utrjene jih skale.

Obdajale so utrjene jih skale

Obdajale so utrjene jih skale,
ko nekdam Orfejovih strun glasove,
ki so jim ljudstva Tracije surove
krog Hema, Ródope bile se vdale.

De bi nebesa milost nam skazale!
otajat' Kranja našega sinove,
njih in Slovincov vseh okrog rodove,
z domačmi pesmam' Orfeja poslale!

De bi nam srca vnel za čast dežele,
med nami potolažil razprtije,
in spet zedinil rod Slovenš'ne cele!

De b' od sladkóte njega poezije
potihnil ves prepír, bile vesele
viharjov jeznih mrzle domačije!

Viharjov jeznih mrzle domačije

Viharjov jeznih mrzle domačije
bile pokrajne naše so, kar, Samo!
tvoj duh je zginil, kar nad tvojo jamo
pozabljeno od vnukov veter brije.

Oblóžile očetov razprtije
s Pipínovim so jarmam sužno ramo
od tod samó krvavi punt poznamo,
boj Vitovca in ropanje Turčije.

Minuli sreče so in slave časi,
ker vredne dela niso jih budile,
omóknili so pesem sladki glási.

Kar niso jih zatrle časov sile,
kar raste rož na mladem nam Parnasi,
izdíhljeji, solzé so jih redile.

Izdíhljeji, solzé so jih redile

Izdíhljeji, solzé so jih redile
s Parnasa mojga rožice prič'joče:
solzé 'z ljubezni so do tebe vroče,
iz domovinske so ljubezni lile.

Skeleče misli, de Slovenec mile
ne ljubi matere, vanj upajoče,
de tebe zame vneti ni mogoče,
z bridkostjo so srcé mi napolnile.

Željé rodile so prehrepenéče,
de s tvojim moje bi ime slovelo,
domače pesmi milo se glaseče;

željé, de zbudil bi Slovenš'no célo,
de bi vrnil k nam se časi sreče,
jim moč so dale rasti nevesélo.

Jim moč so dale rasti nevesélo

Jim moč so dale rasti nevesélo,
ko zgodnja roža raste zapeljana
od mlad'ga sonca kopnega svečána,
ak nékej dni se smeja ji veselo;

al nagne žalostno glavíco velo,
meglá k' od burje prileti prignana,
in pade iz nebes strupena slana,
pokrije sneg goré in pólje célo.

Sijalo sonce je podobe zale,
pogléda tvoj'ga pil sem žarke mile,
ljubezni so cvetlice kal pognale.

Nad žarki sonca so se té zmotile,
na mrazu zapušene so ostale,
ur témnih so zatirale jih sile.

Ur témnih so zatirale jih sile

Ur témnih so zatirale jih sile
vse pevca dni, ki té ti pesmi poje;
obup, življenja gnus, začela boje,
Erinje vse so se ga polastile.

Ko v veži je Orest Diane mile
zadóbil spet bil zdravje duše svoje,
tak bi bile se od ljubezni tvoje
vmirile prsi, lica se zjasnile.

Zbežale so te sanje krátko-časne,
bilo blisk nagel upanje je célo,
ki lé temnejši noč stori, ko ugasne.

Od tud ni več srcé bilo veselo;
kako bile bi poezije jasne!
Lej, torej je bledó njih cvetje velo!

Lej! torej je bledó njih cvetje velo

Lej! torej je bledó njih cvetje velo,
in redke so, in slabe, nebogljene,
v zidéh tak podrtije zapušene
rastejo včasih rože nevesélo,

ki jim kropív krdelo rejo vzelo,
in kar nežlahtnih zéliš kal tam žene;
al, ak v gredice vrta jih zelene
kdo presadí, cvetejo koj veselo.

Tak blizo moj'ga bi srcá kraljice,
bi blizo tebe, sonca njih dobile
moč kviško rasti poezij cvetlice;

ak hočeš, de bi zaljši cvet rodile,
veselo véle vzdignile glavice,
jim iz oči tí pošlji žarke mile.

Jim iz oči tí pošlji žarke mile

Jim iz oči tí pošlji žarke mile,
mi gledati daj lic svetlobo zorno!
Le nji teme kraljestvo je pokorno,
samó njo bógajo viharjev sile.

Skrbi verige bodo odstopile,
odpadlo bo železje njih okorno,
s preblago tvojo pomočjo podporno,
vse njih se rane bodo zacelile.

Zjasnilo se mi bo spet mračno lice,
spet upanje bo v srci zelenelo,
in ustam dalo sladke govorce;

na novo bo srcé spet oživilo,
v njem rastle jasnih poezij cvetlice,
in gnale bodo nov cvet bolj veselo.

In gnale bodo nov cvet bolj veselo

In gnale bodo nov cvet bolj veselo
ko rože, kádar mine zima huda,
in spet pomlad razklada svoje čuda,
razsipa po drevesih cvetje belo.

In toplo sonce vabi ven čebelo,
pastir rumene zarje ne zamúda,
v grmovji slavček poje spet brez truda,
veselje preleti naturo célo.

O vem, de niso vredne take sreče,
od straha, de nadležne poezije
bi ne bile ti, mi srcé trepeče.

Naj pesmi milost tvoja saj obsije,
ki 'z njih, hladiti rane si skeleče,
poet tvoj nov Slovincam venec vije.

Magistrale

Poet tvoj nov Slovincam venec vije,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale,
Iz srca svoje so kalí pognale
Mokrócvetéče rož'ce poezije.

Iz krajov niso, ki v njih sonce sijé;
Cel čas so blagih sápic pogrešvále,
Obdajale so utrjene jih skale,
Viharjov jeznih mrzle domačije.

Izdíhljeji, solzé so jih redile,
Jim moč so dale rasti nevesélo,
Ur témnih so zatirale jih sile.

Lej! torej je bledó njih cvetje velo,
Jim iz oči tí pošlji žarke mile,
In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Ni znal molitve žlahtnič trde glave

Ni znal molitve žlahtnič trde glave,
ko té začetek, v kateri poje hvala
se nje, ki mati božja je postala,
kar znal, je vedno molil 'z misli prave.

Ko znébil duh se trupla je težave,
legenda pravi, de je roža zala
'z njegovega srcá skoz grob pognala
z napisom zlatih črk: "Marija ave!"

Od zóra, de se nagne dan k večeri,
glasí ponoči pesem se ognjena
le tebi, sčer nobeni Eve hčeri,

de préd, ko ugásnila smrt moč plamena,
je 'z srca zrastel venec, ne zameri,
ki nosi črke tvojega imena!

Sanjalo se mi je, de v svetem raji

Sanjalo se mi je, de v svetem raji
bila sva srečna tam brez zapopadka:
bila je preč življenja doba kratka,
kjer me od tebe lóč'jo časi, kraji.

Sedela z Lavro tí si sestra mlaji,
pred vama je bila dni prejšnjih pratka,
bila med vama govorica sladka,
kako slovela ktera je od vaji.

tam na tehtnico svét'ga Mihéla
s Petrarkam djala sva sonete svoje,
visoko moja skled'ca je zletela.

Pridjála čednosti sva nje in tvoje
vsak svojim pesmam, in skodela
njega bila ni niž' od skled'ce moje.

Velíka, Togenburg! bila je mera

Velíka, Togenburg! bila je mera
trpljenja tvoj'ga; moje ga premaga:
nazadnje omeči se tvoja draga,
ti vsak dan okno celice odpéra.

Od zóra srečen upaš do večera,
de bo vid'jóča nje podoba blaga,
in ko ti že priteče smrtna sraga,
se še zaúpljiv k nji pogled ozéra.

V nebesih nje oči jaz videt' menim,
kadár predrznem vanje se ozreti,
dva jezna keruba z mečam ognjenim.

De bi ne žalil je v vednem trepéti,
bežim jaz revež pred poglédam njenim;
noben mi žark v življenja noč ne sveti.

Bilo je, Mojzes! tebi naročeno

Bilo je, Mojzes! tebi naročeno,
peljati v Kanaan krdelo Juda;
ak srečna pride, pride ura huda,
zamišljen si v tó opravilo eno.

Od déleč vgladaš zemljo zaželeno;
povrnjena veselja je zamuda,
in plačane so pota polne truda,
srcé otrpne ti razveseljeno.

Pét' ljubeznivost tvojo in lepoto,
je moj poklic, in sámo opravilo,
dokler me v groba ponesó temnóto;

ak gledat' smem obličje tvoje milo,
za žalostnih noči in dni samoto
mi dano je obilno povračilo.

Na jasnem nébi mila luna sveti

Na jasnem nébi mila luna sveti,
kjerkóli žarki nje so zasijali,
pozimi se snegá, ledú kristali,
demanti róse bliskajo poleti.

Vsi čudeži noči so razodeti,
storí svetíla moč brez té, kí pali,
de luna jih ko sonce ne razžali,
de nenevarna je stvarém na sveti.

Ne bojte pesem se, ki jih prepeva
tvoj pevec, tí, tvoj ljubi, tvoja mati!
in ki jih pel do zadnjega bo dneva.

Brez té moči, ko lune žarki zlati,
se v njih le tvoja cena razodeva,
pred njimi noče led srcá bežati.

Marsktéri romar gre v Rim, v Kompostelje

Marsktéri romar gre v Rim, v Kompostelje,
Al tje, kjer svet Antón Jézusa varje,
Trsat obiše, al svete Lušarje
Enkrat v življenji, al Marijno Celje.

V podobah gledat' hrepeni veselje
Življenja rajskega. Sled sence zarje
Unstránske glorie, vtisnjeni v oltarje
Ljubezni verne ohladi mu želje.

Ah, tak podobo gledat' me device,
Nebeške nje lepote senco, sanje
Goljufne, v katerih komej sled resnice,

Ukaz želj vleče v tvoje domovanje;
Srcé obupa manj moré pušice,
Ur krajši tek, tam milši prs zdihvánje.

Zgodi se včasih, de mohamedani

Zgodi se včasih, de mohamedani,
praznujejo budisti v daljni Kini,
al ljudstva, kjer šopírjo se bramini,
en dan z med njimi ujetimi kristjani.

Veselje únih glasen hrup oznani,
pojó trobente, píšel k tamburini;
obhajajo v srcá ga globočini
v samotnih kotih tí z nočjo obdani.

Bil je tvoj god, glasno so strune pele,
obhajali so s petjam ga in plesam
prijatljji in prijatljice vesele;

jaz praznoval sem z mokrim ga očesam,
v samoti so za srečne dni puhte
iz polnega srcá željé k nebesam.

Oči bile pri nji v deklet so sredi

Oči bile pri nji v deklet so sredi,
govór'le usta le od nje so hvale,
roké posili nje ime pisale,
hodile so nogé le po nje sledi.

Prepóvd sem dal jim: vbógali poglédi,
molčale usta od podobe zale,
mir dale so roké, nogé ravnale
po rok, ust in oči so se izglédi.

Brez upanja ljubezni v svoji zmoti,
ki se mi pogasiti v srci noče,
takó sem dolgo stavlil se nasproti.

Ne bógajo me misli, želje vroče,
drevesam, hišam, rekam, hribam, póti
do nje ni njim zastaviti mogoče.

Kadar previdi učenost zdravnika

Kadar previdi učenost zdravnika,
de smrti odvrniti ni mogoče,
ne brani jest' in piti mu, kar hoče,
z grenkótami ne sili več bolnika.

Ko je viharjov sila prevelika,
togota njih se potolážit' noče,
kamór val žene čoln, obupajoče
leteti ga pusté roké brodnika.

Ne bom več tebe pil, solz grenka kupa!
Poglédi, misli in željé goreče!
vam próstost dam, ker zdravja nimam upa:

hodíte, kamor vedno sla vas vleče,
vpijanite od sladkega se strupa,
ki mi razdjál srcé bo hrepeneče.

Odprlo bo nebo po sodnem dnevi

Odprlo bo nebo po sodnem dnevi
se zvoľjenim, svit glorje nezrečeni,
vso srečo bodo vidli pogubljeni,
ki stali bodo tam na strani lévi.

Pogled ta bolj jih ko goreči lévi,
in ko strahovi vsi 'z pekla spušeni
bo ustrášil, od njega naprej podeni
mirú ne bodo najdli v večni reví.

Oči nje od ljubezni razsvetljene
smejale so se zvoljen'mu naproti,
bil priča sem nju sreče nezrečene;

mi pred očmi je v nartemnejšem kóti
pogled ta, brez miru naprej me žene
v obupa brezne po brezkončni poti.

Zabavljivi sonetje

Al prav se piše kaša ali kasha

Al prav se piše kaša ali kasha,
se šola nóvočrkárov srdita
z ljudmi prepira starega kopita;
kdo njih pa pravo trdi, to se praša.

Po pameti je taka sodba naša:
ak je od kashe kaša bolj'ga žita,
in boljš' obdelana, in bolj polita,
naj se ne piše kasha, ampak kaša.

Ak pa po črki boljši jed ne bóde,
in zavolj črke ne trpi nič škode,
obhaja taka misel nas Slovence,

de pravdajo se tí možje znabiti,
za kar so se nekdanji Abderiti
v sloveči pravdi od oslóve sence.

Ne bód'mo šalobárde! Moskvičánov

Ne bód'mo šalobárde! Moskvičánov,
Gorenjci moji! knjige mi berimo,
in kar nam všeč bo, úzmat' se učimo
od bógmejov na meji Otomanov!

Iz kotov vseh od Skjaptrov do šamánov
tak, kakor srake gnezda vkup nosímo
besede tuje, z njim' obogatímo
slovenskih novi jezik Ilirjánov.

Prekósili res bomo vse naróde,
narstarši med jeziki jezik bóde,
ki se iz te čobodre bo naredil,

ker bomo tak govóрили v Emoni,
ko žlobodrali so tam v Babiloni,
ko bil jim Bog je govoricó zmédil.

Apel podobo na ogled postavi

Apel podobo na ogled postavi,
ker bolj resnico ljubi kakor hvalo,
zad skrit vsevrék poslušá, káj zijalo
neumno, káj umetni od nje pravi.

Pred njo s kopiti čévljarček se ustavi;
ker ogledujé smólec obuvalo,
jermenov méni, de ima premalo;
kar on očíta, koj Apel popravi.

Ko pride drugi dan spet mož kopitni,
namest, de bi šel delj po svoji poti,
ker čevlji so pogodi, méč se loti;

zavrne ga obraznik imenitni,
in tebe z njim, kdor napačen si očitar,
rekoč: "Le čevlje sodi naj Kopitar!"

Sonetje nesreče

O Vrba! srečna, draga vas domača

O Vrba! srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
de b' uka žeja me iz tvoj'ga svéta
speljala ne bila, goljfiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srcé si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjov nótranjih b' igrača!

Zvestó srcé in delavno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka,
pred ognjam dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed vároval — svet Marka.

Popotnik pride v Afrike pušavo

Popotnik pride v Afrike pušavo,
stezé mu zmanjka, noč na zémlijo pade,
nobena luč se skoz oblak ne ukrade,
po mesci hrepeneč se uleže v travo.

Nebo odpre se, luna da svečavo;
tam vidi gnezditi strupene gade,
in tam brlog, kjer íma tigra mlade,
vzdigváti vidi léva jezno glavo.

Takó mladenča gledati je gnalo
naključje zdanjih dni, dokler napoti
prihodnosti bilo je zagrinjalo.

Zvedrila se je noč, zija nasproti
življenja gnus, nadlog in stisk nemalo,
globoko brezno brez vse rešne póti.

Hrast, ki vihar na tla ga zimski trešne

Hrast, ki vihar na tla ga zimski trešne,
ko toplo sonce pomladanako séje,
spet ozelénil semtertje bo veje,
naenkrat ne zgubi moči popréšne:

al vender zanjga ní pomóči rešne;
ko spet znebi se gójzd snega odeje,
mladik le malo, al nič več ne šteje,
leži tam rop trohljivosti požrešne:

tak siromak ti v bran, sovražna sreča!
stoji, ki ga iz visokosti jasne
na tla telébi tvoja moč gromeča;

ak hitre ne, je smrti svest počasne,
bolj dan na dan brli življenja sveča,
dokler ji reje zmanjka, in ugasne.

Komur je sreče dar bila klofuta

Komur je sreče dar bila klofuta,
kdor je prišel, ko jaz, pri nji v zamero,
ak bi imel Gigantov rok stotéro;
ne spravi vkup darov potrebnih Pluta.

Kjer hodi, mu je s trnjam pot posuta,
kjer si poiše dom, nadlog jezéro
nabere se okrog, in v eno mero
s togotnimi valmí na stene buta.

Okrog ga drvita skrb in potreba,
miru ne najde revež, ak preiše
vse kraje, kar jih strop pokriva néba;

šele v pokóji tihem hladne hiše,
ki pelje vanjo temna pot pogreba;
počije, smrt mu čela pot obriše.

Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi,

Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi,
skrb vsak dan mu pomlájena nevesta,
trpljenje in obup mu hlapca zvesta,
in kes čuvaj, ki se níkdar ne utruđi.

Prijazna smrt! predolgo se ne múdi:
ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
ki pelje nas iz bolečine mesta,
tje, kjer trohljivost vse verige zgrudi;

tje, kamor moč pregánjovcov ne seže,
tje, kamor njih krivic ne bo za nami,
tje, kjer znebi se človek vsake teže,

tje v posteljo postlano v črni jami,
v kateri spi, kdor vanjo spat se vleže,
de glasni hrup nadlog ga ne predrami.

Čez tebe več ne bo, sovražna sreča!

Čez tebe več ne bo, sovražna sreča!
iz mojih ust prišla beseda žala;
navadil sem se, naj Bogú bo hvala,
trpljenja tvojega, življenja ječa!

Navadile so butare se pléča,
in grenkega se usta so bokala,
podplat je koža čez in čez postala,
ne stráši več je trnjovka bodeča.

Otrpnili so udje mi in sklepi,
in okamnélo je srcé preživo,
duha so ukrótili nadlog oklepi;

strah zbežal je, z njim upanje goljfivo;
naprej me sreča gladi, ali tepi,
me tnalo najdla boš neobčutljivo.

Memento mori

Dolgost življenja našega je kratka.
Kaj znancov je zasula že lopata!
Odrpte noč in dan so gróba vrata;
al dneva ne pove nobena prat'ka.

Pred smrtjo ne obvarje koža gladka,
od nje nas ne odkup'jo kupi zláta,
ne odpodí od nas življenja tata
veselja hrup, ne pevcov pesem sladka.

Naj zmisli, kdor slepoto ljubi svéta,
in od veselja do veselja leta,
de smrtna žetev vsak dan bolj dozóri.

Znabiti, de kdor zdéj vesel prepeva,
v mrtvaškem prti nam pred koncam dneva
molcé trobental bo: "Memento móri!"

Krst pri Savici

Matiju Čopu

Vam izročim, prijatlja dragi mani!
ki spi v prezgodnjem gróbi, pesem milo;
ločitvi od njega mi je hladilo,
bila je lek ljubezni stari rani.

Minljivost sladkih zvez na svet' oznani,
kak kratko je veselih dni število,
de srečen je le tá, kdor z Bogomilo
up sreče únstran groba v prsih hrani.

Pokopal misli visokoletéče,
željá nespólnjenih sem bolečine,
ko Črtomír ves up na zemlji sreče;

dan jasni, dan oblačni v noči mine,
srcé veselo, in bolnó, trpeče
vpokój'le bodo groba globočine.

Uvod

Valjhún¹, sin Kájtimára, boj krvavi
že dolgo bije za kršansko vero,
z Avreljam Droh² se več mu v bran ne stavi;

končano njino je in marsiktéro
življenje, kri po Kranji, Koratani
prelita napolnila bi jezéro.

Gnijó po polji v bojih pokončani
trum srčni vajvodi, in njih vojšaki,
sam Črtomír se z majhnim tropam brani.

Bojuje se narmlajši med junaki
za vero staršov, lepo bog'njo Živo³.
za črte, za bogove nad oblaki.

On z njimi, ki še trd'jo vero krivo,
beži tje v Bohinj, v Bistrško dolino,
v trdnjavo zidano na skalo sivo.

še dan današnji vidiš razvalino,
ki Ajdovski se gradec imenuje,
v nji gledaš Črtomírovo lastnino.

Devetkrat veči množ'ca jih obsuje,
in zveste straže krog in krog postavi,
odvzame up jim vse pomoči tuje;

visoke ódre tamkej si napravi,
zidovje podkopuje, vrata seka;
ne polasti se njih, ki so v trdnjavi.

šest mescov moči tla krvava reka,
Slovenec že mori Slovenca, brata —
kako strašná slepota je človeka!

Ko niso meč, sekira in lopata
jih mogle, lakota nepremagljiva
preti odpreti grada trdne vrata.

Dalj Črtomír jim reve ne zakriva,
besede té tov'aršam reče zbranim:
"Ne meč, pregnala bo nas sreča kriva.

Le malo vam jedila, bratje! hranim,
branili smo se dolgo brez podpore,
kdor hoče se podati, mu ne branim;

kdor hoče vas dočakat' temne zore,
neproste dni živet' nočém enake,
ne branim mu, al jutra čakat' more.

S seboj povabim druge vas junake,
vas, katerih rama se ukloníti noče;
temná je noč, in stresa grom oblake;

sovražnik se podal bo v svoje kočé,
le majhen prostor je tje do gošave;
to noč nam jo doseči je mogoče.

Narvéč sveta otrokam sliši Slave,
tje bomo najdlí pot, kjer nje sinovi
si prosti vól'jo vero in postave.

Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
manj strašna noč je v črne zemlje krili,
ko so pod svetlim soncam sužni dnovi!"

Ne zapusti nobeden ga v ti sili,
molcé orožje svoje vsak si vzame,
strahljivca v celem ni imel števili;

al komej vrata so odprte, vnáme
se strašni boj, ne boj, mesarsko klanje:
Valjhun tam s celo jih močjo objame.

Tud' on se je zanesel na njih spanje,
prelesti mislil je ozidje grada,
in ponevedama planiti nanje.

Ko svojo moč narbolj vihar razklada,
okrog vrat straža na pomoč zavpije,
in vstane šum, de mož za možam pada.

Ko se neurnik o povodnji vlije,
iz hriba strmega v doline plane,
z derečimi valovami ovije,

kar se mu zoper stavi, se ne ugame,
in ne počije préd, de jez omaga;
tak vrže se Valjhun na nekristjane.

Ne jenja préd, dokler ni zadnja sraga
krvi prelita, dokler njih kdo sope,
ki jim bila je vera čez vse draga.

Ko zor zasije na mrličov trope,
ležé, k' ob ajde žetvi, al pšenice
po njivah tam ležé snopovja kope.

Leži kristjanov več od polovice,
med njimi, ki so padli za malike,
Valjhun zastonj tam iše mlado lice
njega, ki kriv moritve je velike.

Krst

Mož in oblakov vojsko je obojno
končala temna noč, kar svetla zarja
zlatí z rumen' mi žarki glavo trojno
snežnikov kranjskih siv' ga poglavarja,
Bohinjsko jezero stoji pokojno,
sledu ni več vunanjega viharja;
al somov vojska pod vodó ne mine,
in drugih roparjov v dnu globočine.

Al jezero, ki na njegová pokrajni
stojiš, ni, Črtomír! podoba tvoja? —
To noč je jenjal vojske šum vunajni,
potihnil ti vihar ni v prsih boja;
le hujši se je zbudil črv nekdamni,
ak prav uči me v revah skušnja moja,
bolj grize, bolj po novi krvi vpije,
požrešniši obupa so harpíje.

Na tleh ležé slovenstva stebri stari,
v domačih šegah vtrjene postave;
v deželi parski Tesel⁴ gospodari,
ječé pod težkim jarmam sini Slave,
le tujcam sreče svit se v Kranji žari,
ošabno nós'jo tí pokonci gláve.

Al, de te jenja ta skeleti rana,
ne boš posnel Katóna Utikána!

Prenesla pričujoče ure teže
bi ne bila let poznih glava siva;
v mladosti vender trdniši so mreže,
ki v njih drži nas upa moč goljfiva;
kar, Črtomír! te na življenje veže,
se mi iz tvojih prejšnjih dni odkriva,
ko te vodila ni le stara vera
tje na osredek Bléškega jezéra.

Tje na otok z valovami obdani,
v današnjih dnevih božjo pot Marije;
v dnu zad stojé snežnikov velikani,
poljá, ki spred se sprósti, lepotije
ti kaže Bléški grad na levi strani,
na desni griček se za gričam skrije.
Dežela kranjska nima lepš'ga kraja,
ko je z okolšno ta, podoba raja.

Tam v časih Črtomíra na otoki
podoba bóginje je stala Žive,
ki so zročeni ji mladenčov stoki;
ki so ji, vé dekleta ljubeznive!
zročeni vaši smehi, vaši joki,
orožja, ki so nam nepremagljive. —
Tam bóg'nje vežo Staroslav in lepa
njegova hči odpira in zaklepa.

Hči Bogomila, lepa ko devica,
sloveča Hero je bila v Abidi,
nedolžnost vnema ji oči in lica,
lepote svoje sama le ne vidi,
priliznjena mladenčov govorica
je ne napihne, ji srcá ne spridi.
Spolníla komej je šestnájsto leto;
srcé mladó ni za noben'ga vneto.

Darí opravít bóg'nji po navadi
prinese Črtomíra lahka ladja,
od tega, kar raste pri njega gradi,
od čede, žita in novine sadja;
ko bliža z njimi se devici mladi,
zadene ga, ko se je nármanj nadja,
iz nje oči v srcé ljubezni strela,
plamén nepogasljiv je v njemu vnela.

O blagor, blagor, Črtomir! ti vnetá
je deklica od tvojega pogléda,
kak od zamáknjenja je vsa prevzeta,
kak gleda v tla, kak trese se beseda!
Ko zarija, ki jasen dan obeta,
zarumení podoba njena bleða,
in v tvoji roki roka nje ostane
zadržána ji od moči neznane.

Naj pevec drug vam srečo popisuje,
ki célo leto je cvetla obema:
kak Črtomir osredek obiskuje,

kak óča omladí med njima dvema,
ki ni, ko meni, mu veselje tuje,
ki srečna ga ljubezen v prsih vnema,
pijanost njino, ki tak hitro mine,
pregnana od ločitve bolečine.

Že, Črtomir! je treba se ločiti,
ne slišiš, kak glasno trobenta poje?
Pripodil s sabo je Valjhun srditi
požigat božje véže divje roje;
povsod vzdigujejo se vere štíti,
ki si prejel od matere jo svoje,
té vere, ki ji deklica ta služi,
ki zdaj te z njo ljubezen čista druží.

Kak težka, bridka ura je slovesa!
Stojé po licah jima kaplje vroče,
objeta sta, ko bi bila telesa
en'ga, spustiti žnabel žnabla noče;
si z lev'ga óča, desnega očesa
jok briše, ki ga skriti ni mogoče,
ko vidi v táko žalost nju vtopljene,
in de tolažbe zanje ni nobene.

Bi spomnil njima zmage večno slavo,
ak bi, de jo doseči móč je, sodil;
al preveliko trumo je čez Dravo
po Kokri doli v Kranj Valjhun pripodil.
Se možu zdi, de gre le v smrt krvavo,
brez de bi vero, brate osvobodil. —

List pride, kak vasi in veže božje
goré; — čas, Črtomir! je vzet' orožje.

In šel je boj bojvat brez upa zmage,
in skazal se je korenine prave,
kjer suče meč, na čeli smrtne srage
ležé sovražnikov trupla krváve
mrtvih, al izdihjočih duše drage;
vender ne meč, ne moč gradu trdnjave
bogov ne more rešit' slavnih staršov,
in ne pred smrtjo ohranit' tovaršov.

Premagan pri Bohinjskem sam jezéri
stoji naslonjen na svoj meč krvávi,
z očmi valov globoki brezen meri,
strašne mu misli rójijo po glavi,
življenje misli vzet' si v slepi veri;
al nekaj mu predrzno róko ustavi —
bila je lepa, Bogomila! tvoja
podoba, ki speljala ga je 'z boja.

Enkrat videt' želi podobo milo,
pozdravit' prejšnjega veselja mesto;
al srečno je prestala časov silo,
al njeno mu srcé še bije zvésto,
al morebit' pod hladno spi gomilo,
al premagávec mu je vzal nevesto,
al živa, al mírva je, zvedet' móre,
ločiti préd se iz sveta ne móre.

Znan ribič privesla od úne stráni,
opomni ga, kak sam sebe pozabi,
kako povesod ga išejo kristjani,
kak z vjetimi Valjhun srditi rabi,
prijazno delj mu tam ostati brani,
stopiti k sebi ga v čolnič povabi,
de ga pripelje v varniši zavetje;
vda Črtómír se v to, kar ribič svétje.

In brž veslata v konec ta jezéra,
kjer bistra vanjga pribobni Savica;
ker srečen veter nji roké podpéra,
čolnič leti, ko v zraki urna tica.
Se ribič po sovražnikih ozéra,
čoln vstavi, kjer je gosta senc temnica.
Ker se mu zdi, de lakota ga grudi,
junaku, kar je v torbici, ponudi.

Želi dat' Črtomir mu povračilo,
al v vojski dnarji so bili razdani;
de Staroslav, se spomni, z Bogomilo
mu v skrivnem kraji tovor zláta hrani,
nju poiskati da mu naročilo,
in da mu prstan sámó njima znani,
de bo pri njima storil mu resnico; —
prinesti zláta reče četrtníco.

Po Bogomili prašat' mu ukaže:
al gleda svetlo sonce, je še živa,
al so obvárvale jo mokre straže,

al pred sovražniki drugéj se skriva,
in kod narvárníši se pot pokaže,
tje, kjer zdaj draga deklica prebiva?
Pri slapi čakal jutro bo Savice,
vesele ali žalostne novice.

Slap drugo jutro mu grmi v ušesa;
junak premišlja, kak bolj spodej lena
voda razgraja, kak bregove stresa,
in kak pred njo se góre ziblje stena,
kak skale podkopuje in drevesa,
kak do nebes leti nje jeze pena! —
Tak se zažene, se pozneje ustavi
mladenič, Črtomir pri sebi pravi.

Zbudi ga 'z misel teh mož govorica,
ki bližajo se z blagam obloženi,
spozna koj ribiča poštene lica;
neznán mož pride po stezi zeleni;
talar in štola, znamenja poklica,
povesta mu, de služi Nazareni.
Po meč bi desna se bila stegnila,
v ti priči se prikaže Bogomila.

”O, sem na srce moje, Bogomila!
Skrbí je konec, žalosti, nesreče,
se trese od veselja vsaka žila,
kar gledam spet v obličje ti cvetečé,
naj brije zdaj okrog viharjov sila,
naj se nebo z oblaki preobleče,

ni méni mar, kar se godi na svéti,
ak smejo srečne te roké objeti.”

Iz njega rok izmakne se počasi,
in blizo se na prvi kamen vsede,
in v trdnem, ali vender milem glasi
mladenču vnet’mu reče té besede:
”Ne združenja, ločitve zdaj só časi,
šel naj vsak sam bo skoz življenja zmede;
de b’enkrat se sklenile póti naji,
me tukaj vidiš zdaj v samotnem kraji.

Povedat’ moram ti, de sem kristjana,
malikov zapustila vero krivo,
de je bežala ta, k’ ob sonci slana,
de dal krstit’ je óča glavo sivo,
soseska je Marije službi vdana
v dnu jezera utopila bóg’njo Živo.
Kako prišla k resnice sem poglédi,
moj Črtomir! v besedah kratkih zvédi:

Večkrat v otoka sem samotnem kraji,
ko te je ladja nesla preč od mene,
si mislila, al bo ljubezen naji
prešla, ko val, ki veter ga zažene,
al hrepenečih src željé narslaji
ogásil vse bo zémlje hlad zelene,
al mesta ni nikjer, ni zvezde mile,
kjer bi ljubjóče srca se sklenile.

Te misli, ko odšel si v hude boje,
miru mi niso dale več siroti.
V nevarnosti življenje védet' tvoje,
zaprte vse do tebe videt' póti,
ni védlo kam se djati srce moje,
tolažbe nisem najdla v taki zmoti.
Obupala sem skorej tákrat reva;
kak sem želela v noči ti svit dneva!

En dan sem prašat šla po vojske sreči,
al skozi se še ni sklenila z vami;
učil ljudi je mož bogaboječi,
duhovni mož, ki zdaj ga vidiš z nami:
kako nas vstvaril vse je Bog narveči,
kak greh prišel na svet je po Adámi,
kak se je božji sin zato učlovečil,
de bi otel naróde in osrečil.

De pravi Bog se kliče Bog ljubezni,
de ljubi vse ljudi, svoje otroke,
de zemlja, kjer vijó viharji jezni,
je skušnje kraj, de so naš dom visoke
nebesa, de trpljenje in bolezn
z veseljam vred so dar njegove róke,
de čudno k sebi vód' otroke ljube,
de ne želi nobenega pogube.

De ustvaril je ljudi vse za nebesa,
kjer glor'ja njega sije brez oblaka,
oko ni vid'lo, slišale ušesa

veselja, ki izvoljene tam čaka,
de spróstenim bo vseh težav telesa
se srečnim izpolnila volja vsaka,
de bodo tamkej božji sklepi mili
té, ki se tukaj ljubijo, sklenili.

Ko šla domú sem z družbo najno v glavi,
me mož, ki je ta uk učil, doide;
prijazno v svoji šegi me pozdravi,
pove, de préd je štet bil med druide,
de preobrnil se je k veri pravi,
de v naše kraje oznanvat jo pride;
ker so vasi bile mu krog neznane,
z menoj iti želi, ker noč postane.

Doma očetu, meni razodeva,
kar prerokváli nékdaj so preroki,
kak, kar grešila sta Adám in Eva,
na križi operó krvi potoki,
popíše nama strah sódnega dneva,
vse čudeže, ki vere so poroki;
kar védet' treba je, zloži po vrsti,
ker sva mu vse verjela, naju křsti.

Al ena skrb me je morila vedno,
de tí med njimi si, ki Bog jih čři;
večkrat sem v sanjah vid'la glavo čedno,
bledó ležati na mrtvaškem prti;
sem trepetala zate uro sledno;
de bi nebes ne zgrešil v bridki smrti.

Mož božji mi bolnó srcé ozdravi,
ker, de zamóre vse molitev, pravi.

Kolikokratov sem od tod v samoti
klečala, klícala pomoč Marije:
'Zavreči v jezi ga, moj Bog! ne hóti,
ker v zmoti žali te, ne 'z hudobije,
ne daj v oblast sovražni ga togoti,
pred njo naj milost tvoja ga zakrije!
In čudno te je tisto noč ohranil,
ko ni noben tovarš se smrti ubranil.

Iz spanja svoj'ga, Črtomir! se zbudi,
slovo daj svoji strašni, dolgi zmoti,
po potih se noči temné ne trudi,
ne stavi v bran delj božji se dobroti,
in njene milosti dni ne zamúdi,
de sklenete se enkrat najni póti,
ljubezen brez ločitve de zazóri
po smrti nama tam v nebeškem dvóri."

Črtomir

"Kak bom povrnil, Bogomila draga!
ljubezen, skrb, kar si trpela zame?
V veselji skorej mi srcé omaga,
ki v njemu tvoja ga ljubezen vname,
dokler krvi ne vteče zadnja sraga,
in groba temna noč me ne objame,
ti sužno moje bo življenje celo,
ti gospoduj čez vero, misli, delo.

Kako bi mogel tebi kaj odreči,
storiti tega ne, kar boš želela!
Al zmisli ran, ki jih Valjhuna meči
so stóрили, in pšic njegovih strela,
kaj videli krvi smo v Kranji teči,
kristjanov tvojih vse preudari dela,
in mi povej, al ni črt nárbolj jezni
njih Bog, ki kličeš ga Boga ljubezni?"

Duhovni

"Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi!
tako so peli angelcov glasovi
v višavah pri Mesijesa prihódi;
de smo očeta enega sinovi,
ljudje vsi bratje, bratje vsi naródi,
de ljúbit' mór'mo se, prav' uk njegovi.
Valjhun ravna po svoji slepi glavi,
po božji volji ne, duhovni pravi."

Črtomir

"Ljubezni vere, in miru in sprave,
ne branim se je vere Bogomile,
vem, de malike, in njih službo glave
služabnikov njih so na svet rodile,
v njih le spoštval očetov sem postave;
al zdaj ovrgele so jih vojske sile.
Ak sklene me s teboj krst, Bogomila!
kdaj bo zakóna zveza me sklenila?"

Bogomila

"Odločeni so roži kratki dnóvi,
ki pride nanjo pomladanska slana,
al v cvetji jo zapadejo snegovi!
tak mladi deklici, ki zgodnja rana
srcé ji gloda, vsmíri mir njegoví,
le kratka pot je skoz življenje dana;
al je za majhen čas se združít' vredno,
de bi ločitve spet se bala vedno?"

De bi od smrti rešil te nesrečne,
in tamkej mili Bog v nebeškem raji
z menoj te, dragi! sklenil čase večne,
pustila vnémar sem željé narslaji,
pustila vnémar dni na sveti srečne,
sem odpovedala se zvezi najji; —
je uslišana bila molitev moja. —
Ne smem postati jaz nevesta tvojá.

Bogú sem večno čistost obljubila,
in Jezusu, in materi Mariji;
kár doživela let bom še števila
v željá bridkosti, v upa rajskem siji,
nobena me ne bo premogla sila,
bila de svojemu, svetá Mesiji,
nebeškemu bi ženinu nezvesta,
nikdár ne morem tvoja bit' nevesta!" —

Duhovni reče med besede take:
"Zakóna sreče ta uživát' ne more,

kdor dela mojim, tvojim je enake
predrznil v časa se seját' razore,
druid sem z zmoto jaz slepil rojake,
ak bi ne bil dajal tvoj meč podpore,
kdaj vgásnila bila bi kriva vera,
bi vdova ne bila žen marsiktéra!

Tvoj pot je v Oglej, de položil nate
roké bo patriarh, ak duh te žene,
ko si pogubljal jih, oteti brate,
duhovnega te storil bo, ko mene.
V deželah jutra čakajo bogate
te žetve, ne zamúdi je nobene,
le hitro v Oglej, tje do patriarha,
de posvetí te mašnika, duš varha."

Črtomir

"Prav praviš, de ne smem jaz upat' sreče,
ki vedno je in bo sovražna meni:
dosegel óča zmage ni sloveče,
končal življenje v vojski je zgubljeni,
odšla je mati komej sponam ječe,
že davno jo pokriva grob zeleni.
Osrečit' hoče me ljubezen sladka,
al, kak sladkost bila je njena kratka!

V deželi koj trobente glas zapoje,
od Bogomile drage mene loči,
junaško bíli smo z Valjhunam boje,
vesele zmage dan nam ne napoči,

pomóril meč je vse tovarše moje,
beg je moj up, gójzd je moj dom pričjóči.
Nespametna bila bi z mano zveza,
ki me preganja vedno sreče jeza.”

Bogomila

”Ljubezni prave ne pozna, kdor méni,
de ugásniti jo more sreče jeza;
gorela v čistem, v večnem bo plaméni
zdaj, in ko mi odpade trupla peza;
v zakoni vender brani sad mi njeni
vživáti z Bogam trdniši zaveza.
Odkrila se bo tebi únstran groba
ljubezni moje čistost in zvestoba.

De bodo znani božji jim obéti,
jih oznanvat pojdi v slovenske mesta;
kar dni odločenih mi bo na svéti,
Bogú in tebi bom ostala zvesta,
v nebesih čakala bom pri očeti
čez majhen čas deviška te nevesta,
dokler žalujejo po teb’ otete
krdela, prideš k meni v mesta svete.”

Izmed oblakov sonce zdaj zasije,
in mavrica na blede Bogomilo
lepote svoje čisti svit izlije,
nebeški zor obda obličje milo;
jok, ki v oči mu sili, komej skrije,
de ni nebo nad njim se odklenilo,

de je na sveti, komej si verjame,
tak Črtomira ta pogled prevzame.

Ko je minul, kar misli, de bo v sili
zlatá mu treba, si od mož ga vzame;
dar ribču da, njim, ki so ga nosili.
"Kar Staroslav zlatá še hrani zame,
daj ga sirotam," reče Bogomili,
se bliža ji, presrčno jo objame,
molče poda desnico ji k slovesi,
solzé stojijo v vsakem mu očesi.

"O čakaj, mi dopolni prošnjo eno!
préd ko se lóč'va," Bogomila pravi,
"de mi v skrbeh ne bo srcé utopljeno,
de lóžej se bridkosti v bran postavi,
préd, ko greš v Oglej čez goró zeleno,
se pričo mene odpovej zmotnjavi,
dokler te posveti krst, se zamúdi,
voda je blizo, in duhovni tudi."

Molče v to prošnjo Črtomir dóvoli,
z duhovnim bliža slapu se Savice,
molitve svete mašnik, on z njim moli,
v imeni křsti ga svete Trojice.
So na kolenah, kar jih je okoli,
se od veselja svet' obraz device,
ki je bila podpora vere krive,
je opravljála službo bóg'nje Žive.

Razlagajo, ko pride v Akvilejo,
mu svete pisma proste zmote vsake;
postane mašnik, v prsih umrjejo
nekdanji upi; med svoje rojake
Slovence gre, in dalje čez njih mejo,
do smrti tam preganja zmot oblake. —
Domú je Bogomila šla k očeti,
nič več se nista videla na sveti.

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-012-X